4/242
■ Aprilie 2023
■ Anul XXI

Cafeneaua literară

suplimen
ARTE POETICE

Ancheta «Cafenelei literare»

POEZIA LUI EMINESCU ȘI POEZIA CONTEMPORANĂ

„Din dragoste”

Expoziţia „Din dragoste” prezintă dedicaţia în culoare a două artiste, Mihaela-Mirabela Bedereagă şi Luminiţa Taburţa, către publicul iubitor de frumos, dar şi către domeniul artistic pe care acestea l-au îmbrăţişat ca pe un mod de viaţă.

Mihaela-Mirabela Bedereagă

Artista Mihaela-Mirabela Bedereagă ne propune o călătorie vizuală inedită în care elementele recognoscibile ale realului sunt folosite drept indicii ale descifrării unui cod spiritual interior. Cifrul emoţiilor devine mai complex cu fiecare încercare a artistei de a adânci în misterul monocromatic câte o crâmpeie din sămânţa de gând. Din această sămânţă ia fiinţă ideea contemplării căreia artista îi rezervă un spaţiu oniric personal.

O serie continuă explorată de către Mirabela Bedereagă, “Pădurea din vis” dezvăluie privitorilor un cadru transcendental în care tuşele se împletesc cu misterul. Într-un spaţiu plastic rezolvat adesea prin intermediul gamei ton-în-ton, pădurea este simbol al înţelesurilor nepătrunse. Copacul este singurul care răzbate din geometria tainică a divinului. În redarea simbolurilor esenţiale, economia de mijloace plastice se impune ca regulă nescrisă. Muntele-piramidă, cercul şi pătratul împart acelaşi centru vizual din care răzbate şi coroana cu frunzişul copacului. Asistăm la promovarea unui paradox frecvent întâlnit în lucrările artiştilor obişnuiţi cu explorarea universului pluridimensional: figurile primordiale încorporează în delimitările lor imaginea nepătrunsului.

Peisajul este universal, acesta fiind proiectat într-un anotimp care nu se sfârşeşte. Artista Mirabela Bedereagă propune prin lucrările sale un parcurs senzorial ca un semnalment către “cercetarea” spaţiului divin. Atmosfera propice contemplării şi cugetării este rezolvată exemplar prin subtilităţile cromatice. Capacitatea de sugestie a artistei este evidentă: gestualitatea aplicării tuşelor creează impresia unei linii melodice. Totodată, imaginile capătă valenţe olfactive. Foşnetul frunzişului se împleteşte cu parfumul universului verde purtat de adierea vântului. Tot cumulul de forţe vizuale se prezintă ca un factor declanşator pentru vechile amintiri ale armoniei absolute ferecate în subconştientul fiecăruia dintre noi.

Compoziţional, imaginile încadrate în pătrat sunt structurate către centrul geometric al spaţiului plastic. Lucrările organizate pe verticală urmează ideea ascensiunii, elementele compoziţionale fiind dispuse pe registre. Bidimensionalul este doar ultima treaptă a traducerii unei proiecţii conforme cu complexitatea profunzimii sufleteşti.

Artista Mihaela-Mirabela Bedereagă ştie să opereze cu misterul şi reuşeşte să tăinuiască în culoare sentimentul inteligibil al întâlnirii cu absolutul.

Luminiţa Taburţa

Artista Luminiţa Taburţa dezvăluie subiectele în lumină şi culoare. Peisajul se prezintă ca o împletire a fragmentelor de tuşe plasate cu minuţiozitate pe suprafaţa de lucru. Grafia, decorativismul şi plasticitatea sunt încorporate în cadrul aceluiaşi spaţiu plastic fără a perturba desfăşurarea armonioasă a elementelor descrise din vârful pensulei.

Detaliul şi ansamblul sunt tratate cu aceeaşi preocupare, artista Luminiţa Taburţa prezentând o complexitate a manierei de lucru şi o diversificare a tehnicii în conformitate cu subiectul tratat. În anumite peisaje ale artistei, exerciţiul perspectivei este acoperit de structura ramurilor ce împânzesc prim-planul ca şina de plumb a unui vitraliu complex prin care freamătul vieţii este trâmbiţat încă de la ivirea zorilor. Picturile artistei Luminiţa Taburţa prezintă cadre ale lumii reale, fizice, dar care se propagă până la noi printr-un filtru al prospeţimii şi al bucuriei de a privi şi de a analiza viaţa cotidiană.

Remarcăm cum în peisaj, prin folosirea contrastelor de culoare, fie cald-rece, fie complementar, asistăm la apariţia unui efect optic particular: într-o pictură cu o certă dominantă rece, umbra parcă îngheţată lăsată de clădiri şi copaci pe pavaj, se încălzeşte considerabil prin caracterul strălucitor şi prin juxtapunerea tuşelor cu griurile colorate calde. Lucrările sunt realizate cu precizie şi preţiozitate. Artista Luminiţa Taburţa are vocaţia detaliului, a amănuntului înscris în fiece frântură de linie. Poezia firescului se desfăşoară în faţa noastră neîntreruptă şi fără a fi umbrită de vreun element antagonic bucuriei pure. Însăşi umbra devine în lucrările artistei, lumină!

Lumina este proiectată pe clădiri, pe dealuri, pe copaci, într-o dinamică rafinată a plasării tuşelor pe suprafaţă. Artista Luminiţa Taburţa pare a fi mânată de imboldul captării sentimentului veseliei în grundul pânzei. Artista pare că şi-a făcut un scop din descrierea cu exactitate a trăirii prezentului cu o culoare scăldată în lumină, secondată mai apoi de o umbră colorată.

Artista Luminiţa Taburţa ne propune exerciţiul observării, al atenţiei şi al cercetării spaţiului care ne înconjoară. Percepţia joacă un rol aparte în privinţa rezolvării în culoare a unei imagini. În cadrul jocului perceptiv, multitudinea detaliilor ne poate abate de la desluşirea esenţialului. Asta nu se întâmplă totuşi, în lucrările artistei, tocmai pentru că aceasta reuşeşte să păstreze echilibrul optim între formă, linie, pată şi sentiment.

Lavinia-Elena VIERU

O poezie a vitalității

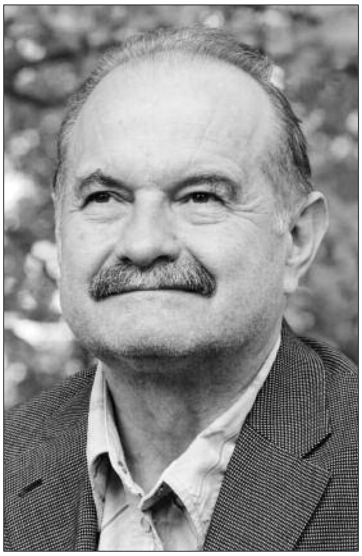
Spre deosebire de majoritatea poeților care dau glas unor stări critice, de incertitudine, dezolare, de suferință declarată ori măcar latentă, **Virgil Diaconu*** e unul al vitalității. Natură robustă, spirit am putea spune la rândul său musculos ce-și refuză recunoașterea vreunei neîmpliniri, insuficiențe, incapacități, neînstare la limită a o aduce în expresie chiar atunci când am presupune că și-ar fi propus un atare obiectiv. Toate par a-i merge din plin, iar temele negative atinse uneori nu întârzie a-și revela reversul. Spre a-și mărturisi o asemenea plenitudine își trece în revistă frumusețile copilăriei până la exultanță: „Copilăria era ca o mare și secretă familie./ Cot la cot cu sora albină,/ în ceasloavele florilor cugetam faguri./ Aripă lângă aripă, eu adunam aur cu ea/ prin grădina fără sfârșit.../ Desigur, pentru noi nu existau praguri – / bucuria creștea în pieptul meu înmiit" (*Familia*). O de bunăseamă fibră rurală îl face să-și înscrie intimitățile cu natura, fraternitatea cu aceasta: „Fratele meu cel mare era un copac/ cu o mie de brațe și fruntea grea de stele./ El făcea noaptea de strajă, mă păzea/ și punea pe fugă duhurile rele" (*ibidem*). Departe de-a constitui motivul unei interogații tensionate, credința e înfățișată prin grija parentală a Domnului care comunică prin intermediul păsărilor: „Dimineața, îmi bătea în geam/ o armată de vrăbii./ Ele veneau tocmai din cer,/ înarmate cu trompete și săbii.// Eu întotdeauna am crezut despre ele/ că sunt îngerii de buzunar ai Domnului,/ trimiși dimineața ca să verse pe pământ/ lumina din cer și să-mi pună în brațe văzduhul" (*ibidem*). Grația iubirii apare din cele dintâi momente ale prunciei. Făptura maternă dispune de puterea instinctivă de a ignora răul: „Învelit în laptele său doarme pruncul!// Despre fiara ce scurmă în bezne/ femeia nu știe nimic/ ea își alăptează pruncul și cântă" (*Pruncul*). Într-o astfel de beatitudine se află ființa, încât încearcă senzația de-a împlini o poruncă solară („Soarele, care mă smulge din îmbrățișarea umbrelor/ și mă trimite să iau apă"), socotind imaginea șopârlei „zdrobite" sub nuc doar un prilej al sufletului de-a se „ține treaz". Un fapt de altminteri fără autor, deoarece „singurii oameni care trec pe aici sunt copacii" (*Insulă*). Nu cumva doar o aparență? „Șopârla răpusă sub nuc poate fi un gând al meu/ nedus până la capăt" (*ibidem*). Fără pauză existența feerică a autorului dobândește un aflux de energie. Pornind de la delicata sa localizare florală („Viața mea se petrece într-un trandafir"), spre a ajunge la o identificare cu marile viziuni stilistice, având chiar un alibi biblic: „În ultima vreme, eu trec repede strada/ dintre viziunea clasică și viziunea modernă,/ sufletul meu începe să se vadă!/ De la Facere la Apocalipsă, să se vadă" (*Opium*). Perspectiva permanentă e cea a unei libertăți extatice. În temeiul unei astfel de dispoziții conștiința ce se revarsă din sine se simte în măsură a suprima eroic fiara răului: „Eu mă împart noaptea femeilor mele, florilor de cireș./ Luna nebună le joacă pe sâni.// Nu mai am loc, Doamne, nu mai am loc în mine!// Eu voi decapita Tristețea, fiara care mă are în pază.// Iată capul fiarei Tristețe rostogolindu-se/ cu ochii deschiși printre cuvintele mele,/ cu ochii deschiși printre florile de cireș..." (*De-a hoarda prin lume*). Și încă un moment de *carpe diem* suprem: „Eu nu alerg spre altceva/ și nu mă gândesc la nimic altceva./ Eu sunt aici, în această clipă unică,/ pentru că eu *văd* minunea acestei clipe,/ pentru că *o ating, o aud, o gust, o miros*. Pentru că *o respir*..." (*Clipa mirifică*). Prezent suveran care în nelimitata-i fervoare nu ezită a se situa „dincolo de bine și de rău": „Eu nu trăiesc pentru ziua de mâine,/ nu muncesc pe brânci pentru ea./ (...) Pentru mine este destul că ziua este. /Este destul că lumina ei cade și peste cei buni, și peste cei răi deopotrivă" (*Clipa mirifică*). Declarație ce se înfige triumfal în trupul realului: „Viața mea este aventura acestei clipe,/ în care am intrat până în plăsele" (*ibidem*). Dar și înfrigurat îndemn adresat interlocutorului întru armonizare ultimă: „Copacii sunt verzi-verzi și plini de vrăbii./ Caisul a înflorit. Acesta este spectacolul florii de cais./ Înflorește și tu, ce mai aștepți?!" (*ibidem*). Anevoie de găsit un alt poet la care elanul prezentului acaparant a tot ce a fost și a tot ce-ar mai putea fi să capete mai intense accente. O siguranță de sine, o euforie a propriei trăiri fixate în prezent ca într-o accepție a absolutului, contând mai presus de orice altceva. O confesiune ultimativă în felul său exaltant personal, sub semnul unicității temporale: „Și deodată înțeleg că această zi este unică./ O clipă unică. Este o clipă mirifică,/ ce nu va mai fi niciodată. (...) Forfota străzii, casele, copacii ninși./ Vorbele și râsetele... Lumina./ Această clipă nu va mai fi niciodată...// Ființa mea și ființa ta se adună din clipe și lumi,/ care nu vor mai fi niciodată ca acum./ Întocmai ca acum" (*ibidem*). Situație firește distinctă de insuficiența percepției dovedite de majoritatea semenilor: „Cei mai mulți dintre noi trăiesc în afara clipei ce li s-a dat./ Ei merg prin lumină și nu văd lumina,/ ating întunericul și nu se întunecă./ Ei stau cu prințesa în brațe și nu văd prințesa...// În acest fel, ei își amână clipa și tot farmecul ei./ Ei sunt în trecere" (*ibidem*). Relația cu Dumnezeu e una pios conciliantă: „Aici mă întâlnesc cu Domnul,/ care plutește întotdeauna într-un nor de tămâie/ și le vorbește sfinților într-o limbă necunoscută./ Este atât de întuneric, încât abia îi mai zăresc chipul" (*ibidem*). Glasul însuși al bardului egolatru nu posedă oare amploarea divină? „Din pulberi, strig către Tine!// Nici nu mai are loc în lume strigătul meu,/ strigătul meu este mai mare ca lumea" (*Din pulberi, strig către Tine*). Am impresia că lui Macedonski i-ar fi făcut plăcere să citească destule din textele atât de jubilant personalizate ale lui Virgil Diaconu. Producția poetică a contemporanului nostru ar putea purta drept motto un vers din autorul *Nopților*: „Voind să uit că sunt din lume, voiesc să cred că sunt din cer".

Gheorghe GRIGURCU

* Virgil Diaconu: **Sufletul peregrin**, Ed. Contrast, 2021, 218 p.

ION SIMUȚ

De ce izbutesc mediocritățile?

Răspund abrupt la întrebarea din titlu, identificând trei explicații. 1. Mediocritățile înving prin număr, prin majoritate. Vorba lui Lăpușneanu: *Proști, dar mulți!* Sau vorba altcuiva (Marin Sorescu): *minorii sunt majoritari*. Oriunde te uiți, dai de spirite minore, care copleșesc prin ubicuitate. 2. Mediocritățile izbutesc pentru că sunt sprijinite de alte mediocrități, mai bine plasate ierarhic. Personalitățile de excepție nu se susțin între ele, se simt în competiție (de exemplu: Nichita Stănescu și Marin Sorescu, la vremea lor) sau se detestă (ca Nicolae Manolescu și Eugen Simion); mediocritățile se solidarizează; să observăm câți poeți scriu amical despre alți poeți (nu e nimic rău în asta). 3. Mediocritățile izbutesc prin intrigi, nu prin valoare, făcându-se utile prin serviciile pe care le fac celor care le-ar putea promova sau supralicita. Există o rivalitate ascunsă și între mediocrități.

E un dat obiectiv acela că mediocritățile domină. Ideea a fost formulată matematic și statistic. Știu din liceu de curba sau clopotul lui Gauss, adică reprezentarea grafică a probabilității de repartizare a unor valori în funcție de o medie standard. Profesorii mei de pedagogie și psihologie din Liceul Pedagogic o aplicau la structura de valori dintr-o clasă de elevi. Diferențierile dintre elevi (spuneau ei) ascultă de o lege eternă, după următoarea distribuție foarte probabilă: 25% vor avea medii peste 8, alte 25% se vor situa sub 5, iar 50% vor obține medii de la 5 la 8. O altă variantă de distribuție a valorilor e mai severă: 10% dintr-o mulțime determinată sunt valori de vârf, 10% sunt rebuturi și 80% cuprind valori de mijloc. Oricum interpretăm curba lui Gauss în distribuția valorilor într-un grup, concluzia e aceeași: mediocritatea e dominantă, fie în proporția de 50%, fie, mai plauzibil, în cea de 80%. Interpretările și aplicațiile sunt variabile și discutabile sociologic, în funcție de domeniu, de mediu, de colectivitatea analizată. De reținut repartizarea pe diagramă a celor trei secvențe: excelențele, valorile medii și nulitățile.

La fel se întâmplă și în distribuția valorilor într-o generație (cum ar fi destul de gregara generație '80, în care toți se cred importanți) sau în ierarhia cărților valoroase dintr-un an editorial. Scopul unui cronicar literar sau al unei reviste ar fi să identifice și să promoveze acele cărți valoroase (excelențele), selectate în procentul previzibil cuprins între 10% și 25% din producția editorială. Din păcate, ceea ce vedem în paginile tuturor revistelor noastre este o uniformizare a valorilor, aduse la același numitor (toate cărțile sunt bune sau bunicele). Lipsește relieful axiologic. Revistele evită să producă evenimente, să evidențieze pregnant acele 10-15 cărți cele mai bune dintr-un an sau, dacă o fac, rezultatul e cu totul neconvingător (ca în cazul *României literare*, cu proiectul *Scriitorul lunii/ Scriitorul anului*, cu o selecție axată sectar pe oamenii de casă).

Problema e serioasă și ține de onestitatea evaluărilor. A fost formulată la noi pentru prima dată de Titu Maiorescu în articolul *În contra direcției de astăzi în cultura română*, publicat în 1868 în revista *Convorbiri literare*. Criticul viza construcția sănătoasă a unei societăți, prin combaterea formelor fără fond. Dar sesiza anomaliile și în viața literară, avertizând: „O primă greșeală, de care trebuie ferită tinerimea noastră, este încurajarea blândă a mediocrităților. Cea mai rea poezie, proza cea mai lipsită de idei, discursul cel mai de pe deasupra – toate sunt primite cu laudă sau cel puțin cu indulgență, sub cuvânt că «tot este ceva» și că are să devie mai bine. Așa zicem de 30 de ani și încurajăm la oameni nechemați și nealeși!" Antecedentul maiorescian ni-l amintim mereu, dar aplicarea principiului exigenței este amânată. „Încurajarea blândă a mediocrităților" face parte din programul tacit al oricărei reviste.

Nu cu multă vreme în urmă (în nr. 8 din 24 februarie 2023, pe ultima pagină), *România literară* s-a trezit că vrea să lupte cu mediocritatea, după lecția maioresciană. Ușor de zis, greu de făcut! Cum să procedezi într-o inflație de cărți de poezie, de reviste, de literatură de un nivel din ce în ce mai scăzut? Cum să ieși dintr-o imensă masă de mediocrități? Cum să clarifici o ierarhie a valorilor, prin practica săptămânală a selecției în recenzii și cronici literare? Nicolae Manolescu însuși a sesizat împotmolirea într-o critică amabilă, de care nu scapă nici *România literară*. Ce să mai zicem de celelalte reviste? Unde să găsești criticul independent, curajos în opinii, de felul lui Șerban Cioculescu sau Pompiliu Constantinescu? Nu-l avem. Nicolae Manolescu, la vremea lui, a izbutit o selecție onestă, credibilă și respectată. Ce să faci azi într-o mare sulfuroasă de mediocrități? Nu mai avem critici incisivi, incomozi și exigenți din categoria Șerban Cioculescu,

Cornel Regman sau Virgil Ardeleanu. Cine să-i susțină? Genul Perpessicius, îngăduitor și generos, prinde mai bine. El e larg ilustrat și practicat, de la Lucian Raicu, pe vremuri, la Irina Petraș, azi. E un tip de receptivitate care nu a respins niciodată nimic, printr-un act de noblețe spirituală. Dimpotrivă, spiritul critic reproșist e considerat plebeian. Cioculescu enunța paradoxul: „criticul nu e bun dacă nu e rău”. Cine să-și mai asume un asemenea risc? Ar fi imediat lapidat sau alungat din cetate.

România literară nu luptă nici ea cu mediocritățile, prin forța împrejurărilor. Nu poate. În martie 2023, are nevoie electorală de ele. *România literară* cultivă mediocritățile! Nu vă pripiți, nu o luați ca pe o ofensă! Nu e nimic surprinzător. Toate revistele cultivă și susțin mediocritățile, altfel nu ar exista și nu ar rezista. Cu cât sunt mai multe mediocrități, cu atât sunt mai multe reviste. Și cu cât sunt mai multe reviste, cu atât sunt încurajate mai multe mediocrități. E un cerc vicios. E cadrul lor natural de manifestare. Fenomenul nu pare să aibă stavilă. Mediocritățile constituie lichidul amniotic al revistelor literare. De aceea, e mai firesc să facem elogiul lor generic decât afurisirea maioresciană.

Critica amabilă sau critica de complezență, cele mai răspândite forme de evaziune, provin dintr-o carență a judecății estetice, exigență evitată cu bună știință, din comoditate. Este considerată chiar o formă de civilitate. Să admiri, să lauzi e mai elegant decât să critici. În fond, critica judecătorească e detestabilă și infatuată. Cine îl legitimează pe judecător?

Critica poate fi și ea, ca poezia sau proza, mai lungă sau mai scurtă. La o extremă se situează critica exclamativă, monosilabică, rezumată la „wow” sau „no”. De pildă, se iau în mână cărămizile cu coperți, brevetate de Mircea Mihăieș, un brebanian, se cântăresc în mână, se întorc pe o parte și pe alta, apoi se emite concluzia: „wow!”. Cine poate citi mii de pagini logoreice, o masă compactă de celuloză? Dar e bine să te lauzi că le-ai citit. E un moft. Pot fi cărți excepționale, în felul lor, pentru un public de nișă, alcătuit din 2-3 cititori. Sau poți să iei în mână dicționarele coordonate de Eugen Simion și să exclami: „no!” Nu știu dacă să spun despre cine e vorba, personaj important, supărat definitiv pe mine. (Critica simptomatologică pe care o practic atinge multe orgolii.)

De cealaltă parte, e critica narativă, care povestește poezia sau proza, procedură fals tematică, nici suficient de analitică în sectorul limbajului poetic sau narativ, inventând o tramă psihologică despre „sintaxa melancoliei”, „morfologia angoasei” (sintagme prețioase!) sau alte sentimente sau stări. Critica poeziei excelează în acest gen. La un nivel elementar, cel mai de jos, se situează prezentarea neutră, un conspect și o parafrază a poemelor, succesiune de citate prin ligaturi de tipul: poeta se definește (urmează citat), e convinsă că (urmează citat), nu scapă de angoasele zilnice (urmează citat), observă tot mai neliniștită că (urmează citat), simte nu numai că (urmează citat), ci și că (urmează citat) și așa mai departe. Exemplu: Cornel Simion Galben despre Marieta Rădoi, în *Cafeneaua literară*, nr. 2, 2023 (de aici am preluat și sintagmele anterioare). El oferă o schemă, care poate fi îmbunătățită. Pe o treaptă superioară, dar la un nivel intermediar, se află critica lui Gheorghe Grigurcu, amestec de observații subtile și citate copioase, dar pe același calapod de catifelări descriptive și artizanat exegetic. Arta supremă a acestui gen de critică o deține Al. Cistelecan, considerat unanim cel mai bun critic de poezie; nu cunosc un client nemulțumit de glosele maestrului, stilist desăvârșit al criticii înflorite (artistice – i se mai spune), care are ca rezultate înnobilarea oricărei poezii și împingerea ei discretă în eternitate. În toate aceste trei cazuri, e vorba de unul și același gen de critică, foarte răspândit: aș numi-o critica de existență, o critică descriptivă. Ea constată că o individualitate poetică există și arată cum funcționează psihologic, dar evită cel mai adesea să o situeze într-o ierarhie de valori sau își învăluie aprecierile în fraze nebulos-întortocheate sau artificios-strălucitoare, ori riscă aprecieri de genul: „aparent minor, poetul X, nedreptățit, e mult mai important decât se crede”. Pentru prozatori, dar și pentru poeți, marele generos este Ioan Holban, în același spirit cu Gheorghe Grigurcu și Al. Cistelecan, trei experți în critica și poleirea mediocrităților.

Se acordă, mai mult sau mai puțin decent, prezumția de originalitate, atribuită oricărei individualități, unică în felul său. Pentru o astfel de critică, generoasă, nu există mediocrități, cuvânt evitat, există numai unicități. Ar fi crud și nedrept (consideră sicofanții) să vorbești în termeni axiologici despre poeți! E încă o dovadă că o critică estetică, cu o finalitate de evaluare maioresciană, este, dacă nu imposibilă, atunci indecentă și impracticabilă, o blasfemie pentru Poezie, dacă e judecată terestru și demitizant. Sunt pline revistele noastre de acest gen de critică descriptivă, constatativă, aparent neutră, cel mai adesea amicală. Oricare mediocritate poate fi onorată de privilegiul unicității. Și este celebrată ca atare. Critica pozitivă a mediocrităților se face prin elogiul unicității. E o formă parșivă de viciere iremediabilă a climatului axiologic. Devălmășia în care se publică săptămânal în *România literară* recenzii și cronici, fără discernământ, după bunul plac al colaboratorilor, întreține confuzia valorilor.

Revenind la curba lui Gauss: să nu confundăm mediocritățile cu nulitățile. Alex Ștefănescu a scris o carte întreagă, după ce a susținut un serial tv (*Cum te poți rata ca scriitor. Câteva metode sigure și 250 de cărți proaste*, 2009) despre asemenea cazuri de eșec, dar care nu meritau efortul; nu a atins nici un nume mai delicat; m-am și mirat unde a găsit atâtea rebuturi și de ce a pierdut vremea căutându-le ; nu acolo e miza, să prezinți ironic deșeuri din lada de gunoi. Mai greu e de făcut distincția între mediocrități, căci există diferite grade între 5 și 8, pe o scară de la 1 la 10 nivele. Mă tem că Maiorescu se referea mai degrabă la nulități decât la mediocrități, atunci când voia să le dea *În lături!* Critica literară a mediocrităților e mai dificilă, mai plină de nuanțe, decât critica nulităților, care ar trebui ignorate, nu are rost să stărui asupra lor. De ce să arăți că nu există ceva ce e evident că nu există în regimul valorii?

Mai interesantă decât mediocritatea, ca produs final, este mediocrizarea, ca fenomen. Ar fi de analizat mai multe

direcţii: 1. Mediocrizarea prin inflaţie, nu departe de grafomanie, după modelul Sadoveanu sau Breban; industrioşii, gen Ovidiu Pecican (conduce trei reviste, colaborează la vreo zece, e autor a vreo 40-50 de cărţi; îl întrece pe Gh. Grigurcu în risipire), trebuie să fie atenţi la epuizare și devalorizare; la fel, autorii generici de la Humanitas, din categoria excelenţelor (Liiceanu, Patapievici, Pleşu, Boia, Cărtărescu), ocupând rafturi întregi, spre onoarea lor de autori prolifici; 2. Mediocrizarea prin sleirea talentului, prin pastişă sau autopastişă, după modelul ultimului Nichita Stănescu; de studiat cazul Constantin Abăluță; de urmărit ce se întâmplă cu Liviu Ioan Stoiciu, într-un declin vertiginos, amăgit de laudele colectivului nesincer în care se complace și pe care îl flatează, la rându-i, sibaritic; 3. Mediocrizarea prin ideologizare, în genul ultimului Camil Petrescu; aş deplânge în această situaţie cazul lui Dan Stanca, pierdut într-o nebuloasă spiritualistă; 4. Mediocrizarea prin solidaritate provincială, sucombare într-un orizont îngust și incapacitatea de raportare la marile repere; aici, exemplele ar fi legiune, din jurul oricărei reviste.

Nu se poate scrie un articol pe tema mediocrităţilor fără să superi multă lume. Îmi vine să zic cu o vorbă hâtră a cuiva, nu mai știu a cui: iertaţi-mă că nu v-am jignit pe toţi! (pe toţi mediocrii! – ar fi și imposibil).

Nici nu știu dacă ar trebui să ne îndârjim așa de tare, maiorescian, împotriva mediocrităţilor. Dacă numim mediocrităţile valori medii, inevitabile într-o grilă, le scoatem de sub anatemă sau blam. Cum să nu existe valori de mijloc, când avem de-o parte și de alta a diagramei teoretice (curba lui Gauss), la extreme, excelenţele și nulităţile? Să fie la mijloc un vid? Poate că adevărata problemă ar fi stabilirea unei graniţe între valorile de mijloc şi nulităţi sau între zona de mijloc şi excelenţe – ceea ce înseamnă a avea drept ţintă o ierarhie a valorilor. Dificultatea ar consta în a stabili o gradualitate a eșecurilor, adevărata misiune a criticii de evaluare. De aici ar începe un alt gen de discuţie, mai nuanţat și mai tolerant cu mediocrităţile, adică cu valorile de mijloc. În fond, problema seamănă cu aceea economică a clasei de mijloc, absolut necesară, vitală, într-o societate sănătoasă, bine construită. Și atunci am putea să reformulăm în răspăr întrebarea din titlul acestui articol: De ce să nu izbutească mediocrităţile, adică valorile medii? Sunt absolut necesare într-o viaţă publică normală, ca și într-o viaţă literară normală. Ele alcătuiesc un climat favorabil marii performanţe. Sau, când vorbim despre mediocrităţi, înţelegem altceva decât valori de mijloc? De meditat la o asemenea distincţie, care încurcă puţin lucrurile, dacă ne gândim prea mult și devenim prea subtili.

Să închei împăciuitorist și suportabil, cu două afirmaţii (probabil) înţelepte: 1.Toţi suntem mediocri, mai mult sau mai puţin onești. 2. Lupta cu mediocritatea e lupta cu noi înșine. De aici ar putea începe o cu totul altă discuţie: despre mediocritate și ratare.

CONCURSUL NAŢIONAL DE POEZIE DE DRAGOSTE „Leoaică tânără, iubirea...”

Ediţia a XXIII-a, 2 mai – 26 mai 2023

Organizatori: Centrul Cultural Piteşti și revista „Cafeneaua literară”

1. La concurs pot participa creatori cu vârste până în 35 de ani, care nu sunt membri ai Uniunii Scriitorilor din România şi nu au câştigat un premiu la ediţiile anterioare.

2. Concurenţii vor trimite pe adresa organizatorului 7 poezii de dragoste, creaţii originale, într-un singur document, corp 16, cu extensia .doc, .rtf, 16, Times New Roman, aliniat stânga, fiecare poezie fiind printată sau dactilografiată pe câte o singură pagină, semnată cu numele real al autorului şi având indicat nr. de telefon şi adresa de e-mail.

3. Textele vor fi expediate fie la adresa de e-mail ., fie poştal, pe adresa Centrul Cultural Piteşti, Str. Calea Craiovei nr. 2, Casa Cărţii, Bloc G1, Sc. C, et. I, cod 110013, Piteşti, jud. Argeş, fie se vor depune direct la sediul Centrului Cultural Piteşti, **până la data de 2 mai 2023**, telefon 0248 219976.

4. Câştigătorii desemnaţi de juriu vor fi premiaţi cu diplome şi sume de bani, astfel: Premiul I: 700 de lei, Premiul al II-lea: 600 de lei, Premiul al III-lea: 500 de lei, Menţiune I: 400 de lei, Menţiune II: 400 de lei.

5. Festivitatea de premiere va avea loc la Centrul Cultural Piteşti, **vineri, 26 mai, ora 13.00**. Juriul este format din membri ai USR., filiala Piteşti.

Premiile se vor acorda numai câştigătorilor prezenţi la festivitate, în baza C.I., sau a unor delegaţi care vor prezenta CI a câstigătorului și CI proprie.

6. Regulamentul concursului este postat pe site-ul oficial al Centrului Cultural Piteşti (www.centrul-cultural-pitesti.ro), precum și pe pagina oficială de Facebook a instituției.

7. Concursului Naţional de Poezie de Dragoste „Leoaică tânără, iubirea...” este organizat de Centrul Cultural Piteşti, prin revistele de cultură *Cafeneaua literară* şi *Argeş*.

Preşedintele juriului, Virgil Diaconu, directorul *Cafeneaua literară*

„Amicus Plato, sed magis amica veritas”

Domnule Director Virgil Diaconu,

Am luat act de scrisoarea deschisă pe care reputatul eminescolog **Nicolae (N.) Georgescu** v-a adresat-o, pornind de la un text al meu despre Nicolae Dan Fruntelată, publicat în nr. 1 al *Cafenelei literare*. Prima reacţie a mea a fost de a nu răspunde, din respect, mulţumindu-mă să înghit în sec. Întrucât am fost uluit. Unde dai și unde crapă! A doua reacţie a fost de mâhnire. Iată un om pe care îl preţuieşti, din liceu, care te atacă neaşteptat, mai ales că i-ai citit articolele și mai toate cărţile, îl cunoşti direct, l-ai vizitat acasă, i-ai fost comiliton, l-ai premiat, i-ai stat alături pe o scenă ori la masă. Şi căruia îi cer scuze, în mod public! O fac din respect pentru Domnia Sa, nu pentru cel care scria de zilele Ceauşeştilor articole mărețe sau semna anonim editorialele din *Luceafărul*! Subliniez, nu pentru Fruntelată. A treia reacţie a fost cea de a repune adevărul în drepturi, din respect pentru cititorii „Cafenelei literare”, care a primat. Iniţial, am scris un pamflet, dar asta însemna să procedez precum Domnul Nicolae Georgescu. Și nu-mi permit, din respectul, subliniez, pe care i-l port de zeci de ani, să îl ating, nici măcar cu o floare, pe cel care a fost profesor (şi) la şcoala de securişti, cum recunoaște (nu mă interesează asta, ci Opera, da, a Domniei Sale). Ce-i drept, unii securişti au devenit eminescologi, buni!, probabil și sub influenţa Domnului Georgescu, dar nu ei mă interesează acum, chit că aveau lucruri mai importante de făcut pentru Ţară decât să se substituie istoricilor literari. În loc să-l comenteze pe Eminescu, preferam ca un securist să prindă un spion. Dar, din păcate, de prea multe ori, scriitori cu grade sub sutană au dorit să dea tonul în cultura română!

Rândurile acestea nu se vor un drept la replică, nu vreau să „mănânc” spațiul revistei, și-așa limitat, cu polemici sterile. Sunt mâhnit că un om de anvergura spirituală a Domnului Georgescu s-a simţit obligat să sară în apărarea memoriei unui Nicolae Dan Fruntelată. Probabil au fost prieteni, sigur i-a fost subaltern la revista „Luceafărul” în anii ‘80. Într-un fel, **de admirat** un asemenea demers, mai ales că Fruntelată nu se mai poate apăra singur. Dar vreau să mă refer doar la câteva aspecte, la liniuţă, întrucât rândurile ce-mi sunt consacrate în numărul trecut al revistei dumneavoastră reprezintă un soi de pamflet nereuşit/ nefericit/nedrept.

1) Am citit, din clasa a IX-a, mai precis din 1983, revista „Luceafărul” (printre altele). Acolo l-am descoperit pe Domnul Georgescu, neştiind că e argeşean (sufăr și eu de patriotism local). Ţinea cronica literară săptămânal, era publicat pe prima pagină de Fruntelată. Am citit multe cărţi promovate pornind de la aceste cronici, cum ar fi romanul „Pământul ne rabdă pe toţi”, de Aurel Maria Baros, „sudistul” nostru ce a îndrăznit să-i dea o replică lui Marin Preda. Mai mult, m-a făcut să recitesc cele două volume din „Viaţa lui Titu Maiorescu” ale lui Z. Ornea, după ce autorul fusese aspru pus la punct, cu argumente, de către Domnul Georgescu, în articolul „Maiorescu și Eminescu”. Avea dreptate...

2) I-am citit cărţile despre Eminescu. E imbatabil pe multe teme. Sunt total de acord cu editarea cu apostrof a lui Eminescu, dar nu-i împărtăşesc opiniile din „A doua viaţă a lui Eminescu”, după cum nu le împărtăşesc pe cele ale lui Liviu-Călin Cernăianu, din „Conjuraţia anti-Eminescu” şi „Un proces regizat”. Îmi pare rău doar că, în ultima vreme, se cam repetă, chit că repetiția e mama învăţăturii...

3) După ce i-am acordat Premiul „Opera Omnia” al revistei ARGEŞ, la o cafea, a venit vorba despre Artur Silvestri, autor al unui serial de tristă amintire din „Luceafărul”, „Pseudo-cultura pe unde scurte”, îndreptat împotriva postului de radio „Europa Liberă”. Cred că ATUNCI m-a „citit” cel mai bine, ca orientare literară. L-a apărat pe Gabriel Tîrnăcop (Artur Silvestri), spre tristeţea mea. Voi scrie și despre Tîrnăcop, cum am scris și despre Fruntelată. Și voi mai scrie și despre Iulian Neacşu, Mihai Ungheanu, Niculae Stoian, A.I. Zăinescu et comp. de la „Luceafărul”, în volumul 4 (abia de sunt la primul). În fapt, lucrez la o nouă istorie literară, de dinainte de Scrisoarea lui Neacşu.

4) Trebuie să răspund la două acuzaţii. Că nu am citat din poezia lui Fruntelată. Am citat, ce-i drept, din mai multe volume de proză, de amintiri, de proză politică. Să deschidem volumul de versuri „Inventarul speranţei”, al lui Nicolae Dan Fruntelată, din 1981, proaspăt redactor-şef la „Luceafărul”. Da, volumul e curat, nimic patriotard, poezia e expresionistă, reuşită, limbajul e în siajul generaţiei ‘60. Iată, aici, poezia „Pronunţii”, din volumul citat: „Gud nait, gud lak, okei,/bonjur, bonsoar, ofviderzen, aşa/spunem de-a valma noi,/poate ultima generaţie fără meditatori,/poate ultimii care au văzut revistele/pif și paf și poc/abia la douăzeci și mai bine de ani/poate ultimii care au făcut din televizor/un stâlp al nivelului de trai și nu/un moft-acolo pentru bună seara copii/aşa spunem noi și cumpărăm/ trufe şi ciuinguri nu ciunga – /cum cântă bişniţarii mici lângă parcuri”. Genial, nu? Dar, da, sunt răutăcios, e o poezie tâmpită, în dezacord cu restul. Un univers poetic nou, sensibilitate, metaforă, neomodernism etc.! *Mea culpa* că nu i-am recunoscut talentul poetic!

5) A doua acuzaţie, că trebuie să mă las de critica literară. După 30 de ani de activitate în acest sens, nu pot, Domnule Georgescu! E prea târziu, orice ar fi! Pentru mine, ca absolvent de Filosofie, prima carte de critică literară e „Poetica” lui Aristotel. Și mai știu că această disciplină e situată între istoria literară și teoria literară (după *„Johns Hopkins Guide to Literary Theory and Criticism”*, critica literară este mai mult o aplicaţie a teoriei literare). Eu am militat permanent pentru militantismul etico-estetic, teoretizând ceea ce Virgil Ierunca și Monica Lovinescu au promovat o viaţă. Şi o voi face în continuare. Culmea, ceva ne uneşte, pe umilul de mine şi pe Domnia Voastră: apelul la arhive! Plus dragostea pentru Eminescu şi Adevăr!

Cu stimă,

JEAN DUMITRAŞCU

Domnule Redactor Şef,

Pentru buna informare a publicului Dvs., vă rog să publicaţi textul de mai jos. Menţionez că, până când Dl. Jean Dumitraşcu îşi va cere iertare, vă voi trimite lunar câte un text despre Nicolae Dan Fruntelată. Eu sunt obligat să-l apăr pentru că am fost colegi la *Luceafărul* – dar şi Dvs., pentru că preluaţi numele/titlul/brandul unei emisiuni importante de-a lui, despre care el însuşi vorbeşte în cartea *Memoria scaunului electric* (Ed. *Semne,* 2020): „În urmă cu aproape zece ani făceam o emisiune culturală (brrr, ce obrăznicie în lumea noastră atât de politică şi mondenă, să faci emisiuni culturale!) numită *Cafeneaua literară...”* (p. 12)* Să acceptăm, aşadar, cutumele şi nu devenim/rămânem exclusiv politici şi mondeni...

În luptă cu „fanariotismul intern”

Poetul Nicolae Dan Fruntelată a fost redactorul şef al revistei „Luceafărul” în ultimul deceniu comunist, funcţie grea, care pentru că este un supravieţuitor, l-a marcat mai mult, probabil, decât pe alţi luceferişti – angajaţi cu toţii, în anii aceia, într-o misiune care, ea însăşi privită retrospectiv, ni se pare tot mai imposibilă: redeşteptarea ideii naţionale. În microclimatul de redacţie *Protocronismul* – căci acest angajament a avut acest nume – era resimţit ca un curent de încurajare naţională într-un context de-a dreptul, pe faţă, descurajant, într-un marasm apăsător, mai ales economic şi ideologic; dorea un „Atque nos” (George Coşbuc) care poate împleti, cel puţin în trecut, de-a lungul timpului istoric şi cultural scurs, şi urmele noastre între cele ale altor culturi, atât de apăsate, atât de puternic şi insistent evidenţiate la noi acasă. Repet ceea ce spuneam, nu numai eu, la mesele rotunde stenografiate, dactilografiate, culese, corectate migălos şi respinse de la publicare brusc sau amputate grotesc, caricatural, ca să poată totuşi să fie tipărite: proletcultismul a creat, la noi în ţară, un „fanariotism intern”: aceasta este sintagma. Adică nu mai era nevoie ca fanarioţii să vină de undeva din afară, dintr-un Fanar pretutindenar, ei se ridicau chiar de aici, dintre noi, sau „de printre noi” cum ar zice Nicolae Velea. Era vorba de o lume căreia, verde zicând, îi puţea tot ce e românesc, neaoş, care se speria că riscăm enclavarea, încapsularea în naţional, care voia să respire larg, universal... Dorinţa de libertate, germenii Revoluţiei de la 1989, lupta surdă cu destinul istoric s-a dat mai întâi în această zonă a ideilor – şi nouă, mai ales celor mai tineri dintre protocronişti, ne părea rău, sufeream fizic că nu putem spune până la capăt că trebuie schimbate datele problemei, că nu aceasta este dilema. Protocronismul este, doar, ultima formă a comparatismului în dezvoltarea sa firească, el presupune *ab intio* cunoaşterea şi iubirea universalului, şi atunci când compară prin diferenţiere el alege comparaţii compatibile, îl iubeşte pe celălat. Acest „fanariotism intern” exersat în zona spiritului a negat, însă, chiar comparaţia: cum să ne asemănăm noi cu marile culturi ale lumii, mai ales cu cele ale Europei? Ori, dacă nu ne asemănăm, cum să ne deosebim de ele? Dar, replicam sau doream să replicăm, de ce trebuie implicat generalul într-o discuţie despre particularii? Dacă Neagoe Basarab, de pildă, sau Dimitrie Cantemir, au anumite priorităţi – nu înseamnă că întreaga cultură română le are, sunt ale lor şi trebuie stabilite, contabilizate ca atare în contul lor. Există o conştiinţă de sine a protocronismului românesc: Titu Maiorescu însuşi spune despre cutare iniţiativă socială a sa (este vorba de ceea ce astăzi am numi „emanciparea femeii”) că-i aparţine, a gândit-o şi a pus-o în practică înaintea altor capete luminate din Europa.

Aici mi se pare că a intervenit ruptura logică, ontologică chiar: în spatele oricărui element de protocronie era remorcat întregul. Nu insist, mi se pare un sofism politic: şi unii (noii fanarioţi, „ciocoii noi” ai lui Dinu Săraru, de pildă), şi alţii (ideologii de partid, cei care ne cenzurau şi ne livrau pe noi cititorilor) discutau pasionaţi cu întregul, aproape că nici nu cunoşteau părţile, ori se dispensau de ele. Unii spuneau că suntem grozavi, „geniali”, pentru că Dimitrie Cantemir „al nostru” a fost genial – alţii, dimpotrivă, că nu putea fi atât de mare un om al unei culturi atât de mici. Iar micimea, umiliaţia noastră, se vedea: salamul era de soia, mămăliga neexplozivă. Ca o palmă a destinului, prinţul „Han Temir” (s-a zis şi asta, că are nume tătărăsc; iar bronzul său de pe bulevardul care astăzi îi poartă numele este grozav de negru, şi chiar dacă i s-ar fi rezervat marmura, cred că i se alegea una închisă la faţă...), el, care ne-a aliat cu Petru cel Mare, strica jalnic jocul de-a „măreţia”.

Toate aceste „dezbateri” se făceau, însă, peste capetele noastre, peste măsurătorile, argumentele,

comparaţiile – descoperirile noastre, în fond, pentru că noi cam asta oferеam lumii culturale: descoperiri. Şi de fiecare dată ieşeam dezamăgiţi din victorii. Iar paratrăsnetul acestor victorii şi al acestor dezamăgiri totodată era întregul grup de la „Luceafărul” – care simţea „viclenia istoriei” direct, dar care se mobiliza cu încăpăţânare pentru tot alte şi alte teme, chiar dacă nu i se permitea să stabilească limpede termenii discuţiei, s-o scoată din conotaţiile imediate: speranţa că vom aglomera exemplele, că vom ajunge la muntele de certitudini şi vom crea premizele rescrierii istoriei – era o speranţă hrănace. Cât de profitabile pentru întreg, adică pentru cultura română în genere, ar fi fost, în fond, discuţiile libere pe aceste teme, discuţiile fără aluzii, fără cenzură, fără reavoinţă, fără pâră la partidul unic sau la Europa liberă… diversificată. Astăzi, că avem libertate, s-au uitat temele, s-a uitat miza – ca o dovadă în plus că atunci nici n-au interesat acestea…

Nicolae Dan Fruntelată a administrat îndelung aceste campanii, ca poet adâncit în idei, un „poeta doctus” în sens horaţian – şi nu se poate vorbi despre dânsul fără a se menţiona acest lucru. Personal, l-am regăsit, cu numele, într-un text de Eminescu – şi asta mi-a conturat ideea – nu că ar fi vorba de un semn al destinului, dar că despre „fanariotismul intern” se poate discuta chiar în context eminescian. Citez mai amplu ca să nu fie nevoie de un comentariu prea lung: *„Nu vă oprim, se-nţelege, de-a fi şi de-a vă simţi români. Ceea ce însă nu se cuvine, ceea ce este stricăcios pentru ţară şi pentru rasa română, e ca d-voastră, cari faceţi politică pentru a face avere, d-voastră, pentru cari manoperele demagogice sunt un mijloc de trai, să determinaţi soarta acestei ţări, să fiţi elementele ei hotărâtoare. Au căzut boierii? Vie alţi români în locul lor. Dar români get-beget, de coada vacii cum se zice. Vie Ion Frunte Lată, ori Terente Ţară-lungă să puie trebile la cale, iar nu Giani, Cariagdi, Carada, Fleva, Chriţopol, C. A. Rosetti şi alţii de soiul acesta.”* (O., XII, p. 286; nu i se poate imputa lui Eminescu şi faptul că a prins liberalismul românesc în faza lui de acumulare sălbatică – şi nici nu poate fi admonestat că, peste timp, la vreo 10 ani după aceste lecţii dure, numitele obraze subţiri au devenit respectabile personaje istorice întemeind instituţii, revărsând peste ţară din surplusul minţii şi averii lor: în tăietura cronologică 1881 ziaristul aşa i-a apucat, aşa i-a prins în peniţă, şi cu asta punctum.)

Dintre aceşti oameni sinceri şi curaţi la suflet ne-a apărut nouă, pasionaţilor de Eminescu, a face parte şi redactorul şef de la „Luceafărul”. O clipă astrală, interioară, adică mai mult a noastră după cum înţeleg astăzi, am avut impresia că e vremea noastră, a ţăranilor, a lui Ion, Gheorghe, Vasile, că stăm cu regii lumii la masă, că se împlineşte „vie alţi români” al poetului. Nu se poate vorbi fără aceste iluzii şi împliniri despre Nicolae Dan Fruntelată – şi despre acestea fără el. Nici despre mai vechea, dar emblematica sa carte: „Vara căpcăunului” (Ed. Semne, 2012) nu se poate vorbi fără a-i aminti, cel puţin, biografia politică, adică feţele personalităţii.

Cartea este meditaţia adâncă a unui intelectual român responsabil pe marginea actualului curent de descurajare naţională în care este plasată ţara în întregul ei, de la cultură la economie, de la istorie la educaţie. Nicolae Dan Fruntelată constată pentru a doua oară, după ce făcuse această constatare în tinereţea viguroasă a anilor ’70 - ’80 ai secolului trecut, marasmul care este pe cale să se instaleze peste noi. Autoritatea analizelor sale este, astfel, puternică: nu descoperă fenomenul, îl redescoperă. Teoretic vorbind, cred că în acest sens ar trebui să înţeleg de ce intelectualii cu experienţa lui Nicolae Dan Fruntelată nu au, nici ei, impresia că Revoluţia de la 1989 a fost una autentică. Păstrându-mă în datele pe care le-am configurat, ar fi vorba mai degrabă de un fel de *reforme mavrocordate* în interiorul acestui „saeculum” fanariot de sorginte moscovită care la noi încă nu s-a încheiat, un fel de „iluminism” *bon pour l’Orient* care ni s-a administrat. Care, însă, - pentru că istoria se repetă, nu este aşa? – este un vestibul pentru modernitatea adevărată, şi, deci, are în vedere, trebuie să nască un vladimiresc autentic, atoatemăturător. Autorul de astăzi are o observaţie care mă frisonează: *„Mesia poate fi un om sau poate fi o generaţie”* (p. 285). Oricum ar fi, cartea freamătă de încrederea într-un viitor care ne va salva.

Dar, desigur, despre armătura teoretică a acestei cărţi se va mai vorbi. În aceste notaţii fugare trebuie să mă grăbesc să descriu, cât se poate de corect, construcţia ei, care porneşte de la această maximă: *„Timpul este cea mai mare convenţie, convenţia absolută. Numai dacă reuşeşti să n-o respecţi eşti liber cu adevărat. E poate cel mai mare semn de sănătate a minţii, acela de a te plasa în afara timpului.”* (p.7) Iată un jurnal – pentru că avem de-a face cu stări sufleteşti, amintiri, comentarii, observaţii, cugetări, chiar recenzii de cărţi, toate împărţite pe zile, de lunea până vinerea, uneori şi sâmbăta, niciodată duminica – dar care nu fixează data calendaristică. Este luni, sau marţi, sau miercuri – dar nu ni se spune în ce lună, în ce an. Este un timp al săptămânii care se repetă, mereu se repetă, fiecare zi fiind, apoi, încărcară nu cu faptele, evenimentele, amintirile ei – ci cu teme. Un fel de facere continuă a lumii… Într-o lune, de pildă, autorul descrie toate vinurile pe cere „le-a umblat”, ca într-un fel de poem al vinurilor, într-o miercure îşi aduce aminte de toţi „meseriaşii” cale l-au ajutat (şoferi, electricieni, instalatori etc. – oameni simpli dar cu bun simţ, de la care se reţin expresii memorabile despre viaţă, politică, societate), marţea este, de obicei, ziua pamfletului (iar *„Ţara lui Fâse”,* p.255-260, este o bucată literară antologică), altă zi este rezervată refacerii în memorie a drumurilor de ziarist, prin continente îndepărtate ori prin ţară, şi tot aşa: timpul are calitate, nu continuitate, este un timp tematic. De ce se repetă, însă, mereu

săptămânile, de ce nu-i ajunge autorului săptămâna canonică, una singură, pentru „facerea lumii”? („Facerea lumii” este o temă interesantă a literaturii române, poate fi urmărită la Mircea Horia Simionescu, la Eugen Barbu ori George Bălăiţă). Există un motiv: de fiecare dată lucrurile se întrerup neconvenabil, ceva în „creaţie” nu merge, şi autorul însuşi caută insistent fisurile. Pe firul biografiei sale, de pildă, este mereu nemulţumit: porneşte la drum cu bune intenţii, planul este şi el bun – dar rezultatele nu ies. Cine este de vină? Este o vină personală? Dar, mai ales, cine poate judeca vinovăţia, cine este îndreptăţit s-o facă? Nimeni din afară, instanţele sunt jucării cu personaje neconvingătoare, nu pot fi acceptate, recunoscute – singurul judecător eşti tu însuşi. De aceea şi aceste reveniri insistente. Este, în fond, vorba de o singură viaţă, aceasta, care ni s-a dat – re spusă, însă, din mai multe unghiuri. Lumea este mereu reinspectată, revăzută, săptămâna se repetă iar şi iar în speranţa că se va găsi cauza fisurii. Pe firul celălalt, al evenimentelor, al istoriei mari mai degrabă – aceleaşi nepotriviri, aceleaşi întrebări neliniştite: a fost sau n-a fost Revoluţie. Şi, dacă a fost „rivoluţie”, de ce a fost aşa, de ce n-a fost să fie altfel, cum trebuie adică? Aceste cercuri narative dau, de fapt, tensiunea lecturii, pentru că cititorul se regăseşte în evenimente şi se poate căuta în concluzii. Poţi să nu fii de acord cu autorul, dar trebuie să recunoşti că el povesteşte, până la un punct, propria ta viaţă, că te afli pe aceeaşi corabie cu el şi cu semenii tăi. Iar concluziile – ţi le poţi continua singur, sau le poţi aplica la povestea ta pe cele oferite. „Vara căpcăunului” cucereşte prin sinceritate, prin gradul înalt de generalizare teoretică a realului, dar mai ales prin căutarea „complicilor la adevăr”, ca să zic aşa, adică a cititorilor avizaţi, trecuţi prin timpul acesta şi dornici să-i pătrundă constantele. Este un roman de idei, dintre cele mai atent construite, pe tema angoasei zilnice din care nu se poate ieşi decât recurgând la altceva decât îţi oferă realitatea imediată. Recursul la metaforă rezolvă multe zile din „săptămână” – dar recursul la istorie este tonic, pare a înghiţi, ca un căpcăun, timpul întreg. Paradoxal aş zice: frumuseţea (poezia, metafora) întristează – în timp ce adevărul întăreşte. Deşi frumosul ne este la îndemână, îl vedem peste tot, în timp ce adevăratul stă mereu ascuns. Ne întăresc lucrurile ascunse cu bună ştiinţă, aceasta ar putea fi morala fabulei...

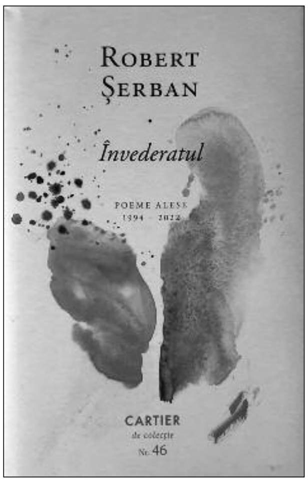
...Dar iată că a venit acea „Duminică fără de sfârșit” a lui Nicolae Dan Fruntelată, când nouă ne lasă amintirea, amintirile, întrebările – şi el însuşi se înşurubează lent în lumină... Ce e mai actual, frumusețea sufletului, sau adevărul gândului? Una fără alta nu se poate – de aceea avem să scriem și să gândim totdeauna la un bărbat frumos și adevărat.

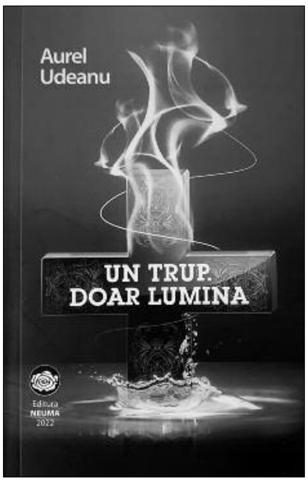
N. GEORGESCU

* Nota redacției. O îndreptare necesară

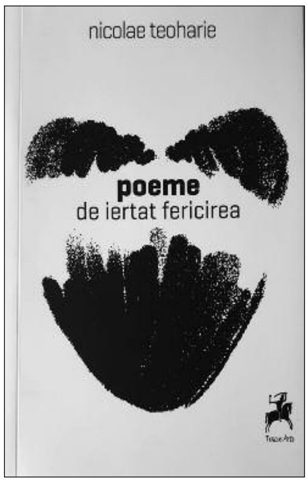
Vizavi de ideea dv., potrivit căreia titlul revistei pe care o conduc ar fi inspirat de numele pe care poetul Nicolae Dan Fruntelată l-a dat „unei emisiuni importante de-a lui”, înainte cu zece ani de anul 2020, când a fost editată cartea poetului în care se află „dovada” dv., deci în anul 2010, vă pot spune că revista noastră a fost „fondată în ianuarie 2003”, deci cu șapte ani înainte de posibila inspirație, după cum deja apare scris în caseta redacției, de la debutul revistei și până astăzi. Așadar, nu mă puteam inspira din fostul redactor-șef al revistei *Luceafărul*. Puteți verifica data fondării, pentru că de aproximativ un an primiți revista acasă. De altfel, anul trecut am și sărbătorit (aproape…) 20 de ani de la înființarea revistei. (**V.D.**)

Cărți primite la Cafenea

Generația '60 - generația socialismului

Niculae Stoian a publicat, prin anii 1986-1988, în revista „Luceafărul", un serial intitulat „Poeții, când erau tineri". O mărturie despre poeții formați sub oblăduirea revistei „Luceafărul", promovați, mai ales, prin colecția editorială „Luceafărul" inițiată de Ion Bănuță, dar judecați, cu toții, din punctul de vedere al contribuției aduse la dezvoltarea literaturii socialiste. Stoian pune, la rubrica sa, subtitluri sugestive, gen: „<<Luceafărul>>" tricolorului românesc – semn al unei noi epoci". Sugestiv, nu? Cele mai interesante sunt fotografiile publicate, cu reprezentanți de seamă ai generației '60, cum este cea cu prezidiul șezătorii literare de la uzinele „1 Mai" din Ploiești, din martie 1964, în care apar Marin Sorescu, Adrian Păunescu, Grigore Hagiu, Ion Gheorghe, Eugen Barbu, Niculae Stoian, Mihai Negulescu, Cezar Baltag. Construiau socialismul...

Un an din viața unui tânăr stalinist: **A.E. Baconsky** (ep. 23)

Am citit, în 1984, cu mare plăcere și interes, „Legenda cavalerilor absenți", de Leonida Neamțu, cel care, într-o poveste despre doi mari artiști, un Poet și un Pictor, face din Anatol E(milian) Baconsky (numit A.E.B.) un personaj luminos, descriind viața de redacție a amândurora de la „Almanahul literar", ulterior revista „Steaua". L-am îndrăgit pe personajul A.E.B., mai ales că știam că murise tragic la cutremurul din 4 martie 1977. I-am citit, inevitabil, „Panorama poeziei universale contemporane", superbă (1972), dar abia târziu l-am citit ca poet... Și l-am recitit acum.

Anatol E. Bakonsky (născut la 16 iunie 1925, la Cofa-Hotin, Basarabia) a urmat Liceul „Alecu Russo" din Chișinău (1936-1944), iar, după refugierea din calea armatei sovietice a familiei în patria-mamă, își dă bacalaureatul la Liceul „Al. Lahovary" din Râmnicu Vâlcea, în 1945. Studiază Dreptul la Cluj, finalizat în 1949, și încearcă să debuteze în volum la Editura Fundațiilor Regale, în 1947, dar editura se desființează o dată cu alungarea regelui Mihai din țară. Nu știm ce a fost în sufletul său la instaurarea noului regim, cert este că tânărul poet suprarealist se transformă, brusc, într-un slujitor al comunismului. O să-i urmărim doar un an din viața sa literară, nu din motive de spațiu, ci din rațiuni de igienă estetică. Nici hârtia nu suportă prea mult din proletcultismul promovat, ca să nu mai spunem de cititorii de astăzi ai aceste rubrici. Inteligent, însuși A.E. Baconsky, deși ajunsese secretar de redacție la „Almanahul literar" în 1949 și redactor-șef al acestuia din 1952, devenit „Steaua" (1954), ajunge să-și renege, la primul Congres al Scriitorilor din România din 1956, propria creație proletcultistă, fapt ce a atras, instantaneu, atenția cerberilor marxiști, care l-au monitorizat vreme de decenii.

Totuși, acești cerberi au ținut cont de activitatea sa anterioară literară, din presă și din volume. Iată câteva: „Poezii" (1950), „Copiii din Valea Arieșului" (1951), „Să dăm poporului muncitor produse de bună calitate" (1951), „Constructorii vieții noi" (1951, în colaborare cu Sadoveanu, Maria Banuș, E. Camilar), „Cântece de zi și noapte" (1954), „Itinerar bulgar" (1954) ori „Două poeme" (1956).

Întrucât avem de-a face cu un autor prolific, ne vom ocupa doar de (aproape) un an din creația sa, ca să vedem... răul la care a participat. Din convingere. Putea să tacă, așa cum tăcea Lucian Blaga, pe care-l audiase, în zadar, se va vedea, ca student, putea să critice și să fie acuzat ca dușman al poporului, ca atâția scriitori, mulți înfundând temnițele comuniste. Dar nu, A.E. Baconsky avea idealuri. Și convingeri comuniste.

Încă student, cunoscător de rusă, A.E.B. îi face un vibrant portret poetului și revoluționarului bulgar Hristo Botev (în „Lupta Ardealului", la 10 ianuarie 1949). Peste o săptămână, în același ziar, A.E.B. publică poemul „Cântecul marelui plan", din care cităm:

„Suntem muncitori
Unii înalță ciocanul în imn de oțel
Alții cu plugul cântecul belșugului
și alții cu condeiul îl poartă
spre melodia bucuriilor vieții și ale izbânzii
cu toții privim cu dezgust
spre același trecut
și cu speranța triumfului
spre același viitor".

Versuri patriotarde. A.E.B. plusează, peste altă săptămână, la 24 ianuarie 1949, în același ziar, cu poezia „Lenin la șușenskol" (nu știm, vai, la ce se referă acest „șușenskol"!):

„Am încercat să-l cânt pe marele Ilici
În Siberia de atunci, îndepărtată și tristă
Când într-o seară renii l-au adus
Surghiunit de nemernicia țaristă".

Cuprins de elan, A.E.B. își încearcă norocul și în presa mare, națională, nu doar într-un ziar local. Cu succes, publicând „Cântec pentru cartierul meu" în „Viața Românească" (nr.1-2, ianuarie-februarie 1949). Pentru ziarul local traduce „Satul" lui Pușkin.

În luna martie 1949 apare revista „Împreună", „Almanah literar" al Filialei Cluj a Uniunii Scriitorilor, revistă dedicată „elanului eroic de construire a socialismului în Republica Populară Română". A.E.B. nu poate lipsi din primul număr, publicând poezia sugestiv intitulată „Cântecul pregătirii însămânțărilor". Se ocupa și de agricultură, după cum vedem... E motivul pentru care simte nevoia să recunoască public: „Nu vreau decât să pot cânta era aceasta care începe, să pot fi la înălțimea încrederii pe care clasa muncitoare, în frunte cu Partidul, o are în oamenii scrisului" („Lupta Ardealului", 4 aprilie 1949). În plus, face un portret lui Maiakovski: „Cântând marile realizări ale erei sovietice".

Era pe val, părea pe val, ca un cavaler imaculat. De la București, însă, se veghea strașnic. La 17 aprilie 1949, în „România liberă", sub genericul „Cântece noi", lui A.E.B. îi apare poezia „6 poeți la Atelierul C.F.R." Cineva care nu semnează, comentează critic: „Tânărul A. Baconsky din Cluj s-a manifestat destul de activ în ultimul timp, publicând mai multe poeme în ziarul local. Poemul lui dezvoltă o idee precisă: intensificarea legăturilor oamenilor de artă cu muncitorii. Poemul 6 poeți la Atelierele C.F.R., ilustrând această idee, suferă totuși de oarecari opacități în exprimare și în construcția versului". Cu asemenea critici au fost întâmpinați mai toți poeții generației 60 la debuturile lor. Bravo lor, se putea mai bine, repetau criticii (pe care îi vom prezenta, cum se cuvine, după ce vom scrie despre prozatorii generației 60).

După ce publică poemul „Cuvântul pace", la 9 mai, în ziarul local, A.E.B. e prezent în paginile „Contemporanului", din 27 mai. Un număr în care e demascat ca idealist filosoful Anton Dumitriu, de către un oarecare Horia Liman. În ceea ce-l privește, A.E.B. publică o „Cuvântare la o noapte senină" (titlu frumos, dar ce conținut):

„și în multe părți – în fiecare noapte – munca svâcnește
Republica mea își clădește puternic temei
Tu faci noaptea de serviciu între linii sau uzină
Eu fac de serviciu în hârtie și la condei
Mai sunt câteva ore și zorile vor sosi
Tu – noapte senină – te vei retrage în ascunșizurile tale
Noi vom adulmeca răcoarea dimineții și vom porni înainte din nou
Pe cea mai înaltă, mai rodnică și luminoasă cale".

După „Viața Românească", „România Liberă", „Contemporanul", A.E.B. trimite versuri la o altă publicație națională, nu se cădea să fie doar un poet clujean, local. Astfel, publică „Oda pădurii" în „Flacăra" (nr.21, 28 mai 1949), din care reținem:

„Mâine și mai multe se vor preface
Așa cum astăzi vestește cântecul meu
Noi vom construi comunismul
și tu, pădure, te vei bucura și vei crește mereu"

A.E.B. o spune în clar: va construi, cu pana, comunismul. O legitate a vieții, precum cea a naturii, cu pădurea ce crește. Tocmai de aceea nu lipsește cu versuri comunistoide din primul număr al revistei... „Pionierul", organ al C.C. al U.T.M., la 12 iunie 1949.

La 30 iulie 1949, îl reîntâlnim în „Flacăra", cu poezia (să-i zicem așa, că sunt lozinci așezate unele sub altele!) „Despre Gară și despre Atelierele C.F.R.":

„Toate se frământă
numai fier, cărbune, scrum
mai încolo cerul se îndoaie și bate
o inimă uriașă de fum".

Ușile redacțiilor îi sunt deschise, pe o temă inofensivă, pacea. Publică în „Viața Românească" „Poeme pentru pace" (nr.9/1949), „Contemporanul" („Pace", oct. 49), „Lupta Moldovei" („Cuvântul Pace", 19 octombrie 1949). Pentru ca, la 25 noiembrie același an, A.E.B. să publice în „Contemporanul", poezia „La frasinii de la răscruce", de pe pozițiile unui clasic proletcultist:

„Iată-mi dar poema terminată
Pun condeiul jos, pe masa mea
Mâine lira-mi neastâmpărată
Alte cânturi vă va intona
Dar sunt tânăr, simt putere multă
Simt cum crește-n voi al meu cuvânt
Simt urechea voastră cum ascultă
Despre toate eu am să vă cânt".

Și a tot cântat, dar ne oprim aici, din silă. Să vedem ce a zis critica! Toată, iertându-i, așa, parcă la comandă, păcatele tinereții.

În „Literatura română de azi", de D. Micu și N. Manolescu (1964), Baconsky e judecat pentru producția de după 1957, nu prin care s-a afirmat, fiind socotit: „un epicureu care se dăruiește cu dulce uitare de sine clipei fericite, stingând toate vibrațiile triste" (p. 125). N. Manolescu, în „lista" sa poetică, îl recitește pe A.E.B. din volumele mai vechi, recunoscând că aceste recitiri i-au făcut plăcere, mai ales că, încă din 1950, poetul s-ar fi dovedit a fi unul dintre „cei mai originali poeți ai ultimelor decenii". Opinia din 1969 e amendată în „Istoria critică a literaturii române", din 2008. A.E.B. e denunțat pentru „stridentele" sale poezii din anii 50, analiza (pozitivă) începând cu „Fluxul memoriei", din 1957.

Eugen Simion e generos și el, în „Scriitori români de azi", arătând că A.E.B. „rămâne prin modul de a fi și de a scrie una dintre figurile cele mai originale ale literaturii postbelice". Curios, Al. Piru nu-l menționează în laxa sa istorie, „Poezia românească contemporană. „1950-1975".

Exigentul Marin Mincu, în „O panoramă critică a poeziei românești din secolul al XX-lea (2007), îl recunoaște drept „un poet metafizic", fără a sufla o vorbă despre perioada proletcultistă a lui A.E.B., începându-și analiza de la volumul „Fluxul memoriei" (1957) al acestuia.

În fine, Alex Ștefănescu, în „Istoria" sa, din 2005, e tranșant: lui A.E.B. „i-a lipsit înzestrarea pentru poezie", vorbind, corect, despre marxism-leninismul său romanțat. De ce? Întrucât „versurile sale par nu create, ci confecționate". Aferim!

Jean DUMITRAȘCU

Meditație și automeditație în grații colocviale

Pentru cei mai mulți cititori, numele lui **Dumitru Velea**, când însoțește prezentarea unei cărți, nu se mai cere susținut de precizări riguroase, fiindcă el este cunoscut suficient (filosof, eseist, poet sau critic literar), iar cititorii din ultimele patru-cinci decenii se vor fi întâlnit măcar o dată cu el pe vreo copertă, dacă nu dincolo de ea. Recent, el a apărut pe o carte de colocvii (zece la număr; într-unul dintre ele autorul este, la rândul său, subiectul unor chestionare nu mai puțin inspirate), carte intitulată ***Camera cu pereți de oglinzi***, vol. II (Ed. *Sitech*, Craiova, 2022). Iar fiindcă „într-un comentariu se ascunde mai întotdeauna portretul comentatorului, figura spiritului său creator" (p.5), după cum se observă de la început, încercăm să-i prilejuim cititorului, ca implicită, tocmai această *figură* care provoacă abile interviuri – gen jurnalistic relevant doar atât cât reușește să provoace și să conducă fără sincope meditații și automediatații comode, dar imprevizibile, epatante și nu tocmai facile.

Cu scriitorul Gabriel Stan, cu pictorul Petru Birău, cu arhimaditul Ioachim Pârvulescu de la Sf. Mănăstire Lainici, cu Lucian Avramescu, cu Ioan Medruț, cu Tatiana Carapostol, cu Cristian Sergiu Ianza, cu Aldyn Alexander, ori cu Diana Brăescu, cartea aceasta se definește inclusiv ca un florilegiu jurnalistic, însă mai înainte de toate ea aduce în grații colocviale tot atâtea prilejuri de elevate discuții despre crez și vocație, despre muncă și dăruire. Dumitru Velea, spre deosebire de jurnalistul nevoit să-și caute intervievatul cu un anumit prilej, își alege personajele ca împreună cu ele să prilejuiască accente, analize, atitudini, idei, să evoce și să aducă omagii, să mediteze și să se automediteze ca sine. Este cazul discuțiilor cu scriitorul Gabriel Stan despre cărtea Părintelui Protopop Gheorghe Colțea, *Poteci de lumină. Douăzeci și una de trepte sper Rai* (Ed. Andreiană, Sibiu, 2013), dar și despre *Salonul Internațional de Artă Sacră*, de la Râșnov, ca răspuns românesc la un salon similar din Franța.

Camera cu pereți de oglinzi nu este o simplă reflectare fidelă a lucrurilor (oglinda ca simbol al identiății reprezentare/realitate), fiindcă Dumitru Velea deschide cu contribuția remarcabilă a intervievaților săi probleme care transcend proximitatea și avansează idei, judecăți de valoare (tangente la o istorie ipotetică) sau conturează circumstanțe și oportunități mai fericite. Cu pictorul și scriitorul Gabriel Stan („Nu mă consider un scriitor. Prima carte am scris-o în Franța. *In labirintul celor 12 simțuri*. Am incercat să răspund la întrebarea: care sunt cele șapte simțuri pentru care nu avem organ specializat...! – o potențială înrâurirea ar putea veni din literatura sanscrită a celor patru vede, a brahmanelor și a upanișadelor), însă discuția este condusă spre alte rezonanțe (*Rimphonia* – un volum de versuri al lui Gabriel Stan care aminește de o aplicație a efectelor sinestezice de care scria și V.G. Paleolog într-o carte despre poezia lui Macedonski; *Viziunea și audiția colorată sinestezică la Alexandru Macedonski* -1944). Conexiunea cu mesajul picturii lui Gabriel Stan se face pe seama acelorași rezonanțe – unele dintre expozițiile de pictură ale acestuia se regăsesc sub aureola unor *Metamorfoze vizuale*: „Am încercat mereu, nu știu cât am reușit, să fac din pictura mea un isntrument de cunoaștere, nu doar de introspecție"(p.17) – între cronicar și intervievatul său se pot face și alte tangente la subiecte nu mai puțin interesante, la conotații, la legături subsidiare care țin de structurile identitare ale unui anumit tip spiritual.

Următorul dialog, cel cu regretatul scriitor și artist plastic Petru Birău se derulează, după cum ne avertizează și titulul, pe două pietre ca două frânturi de eternitate, pe Vârful lui Pătru, lângă tâmpla cerului, mai sus de Câmpa, în ținutul momârlanilor – o întâlnire senină, de spirit: „Omul se apropie, se apropie – și-l disting, îl recunosc, este pictorul și scriitorul, prietenul meu de nici nu mai știu când, Petru Birău. Îmi face semn cu mâna și flutură o carte..."(p.25); e vorba despre cartea *Petru Birău. Arta ca reînceput și adăpost*, pe care Dumitru Velea a închinat-o artistului plastic cu care va fi colaborat îndelung și rodnic la Teatrul Dramatic din Petroșani, sub numitorul comun al artelor și în numele etern al frumosului. O întemeiere aidoma celei evanghelice: „În Sfintele Scripturi este începutul tainei, acolo este scris: *Și Eu îți spun: tu ești Petru (Piatră, n.n.) și pe această stâncă voi zidi..." –Matei, 16.18* (p.25). Astfel, în numele aceleiași întemeieri, se explică și cele câteva precizări de monografie pe care autorul le reține – Petru Birău este și unul dintre cei mai credibili cercetători ai zonei sale, lui datorându-i și cele mai consistente și plauzibile informații despre populația momârlanilor, despre obiceiurile acestora, despre identitatea lor etică și etnologică, de unde și sorgintea unor teme plastice sau a unor subiecte epice din creația lui Petru Birău.

Conexiunile evanghelice continuă și sprofundează sensuri, prefigurează conotații, idei – o predilecție fecundă în opera lui Dumitru Velea care, cu prilejul acestor *dialoguri*, aidoma celor platonice, se statornicește în maieutica altor demersuri colocviale: „Și iarăși, ca într-un basm, unde eroul trebuie să treacă mai multe probe, praguri, de obicei trei, haide să le luăm pe rând și-n cazul tău: înscrierea la Școala de Muzică și Arte Plastice din Petroșani, examenul de la Cluj și întâlnirea cu profesorul Nica Ioachim, întâlnirea cu Valentin Tașcu și urmarea Facultății de Arte pe care tocmai o înființase la Târgu-Jiu" (p.33) – introspecție și retrospectivă subordonate unei metodici productive a artei colocuției.

Cum din păcate artistul Petru Birău a trecut în neființă înainte de vreme, dialogul este întregit de Dumitru Velea și trece spre evocare cu date semnificative din viața plasticianului, cu adnotări biobibliografice (p.46), cu imagini monografice și încheie ca un recviem, cu un sobru și riguros *In memoriam* (p.49). Tonul eclesiastic, referința liturgică, teologică, istorico-literară, paradigma ideatică sunt și în continuare dimensiuni și coordonate ale dialogurilor care vor urma, unul dintre acestea fiind cel cu arhimandritul Ieronim Pârvulescu, starețul Sfintei Mănăstiri Lainici, din Defileul Jiului.

Discuțiile încep de la rememorarea unui moment cu semnificație care transcende un simplu eveniment cultural – turneul în Patria-Mamă a unei trupe dramatice de la Chișinău cu piesa *Casa Mare* a dramaturgului Ion Druță, la invitația regizoarei craiovene Nicoleta Toia, al cărei unchi a fost stareț la Lainici și al cărui parastas de patruzeci de ani tocmai îl făcuse la mânsătirea pe care monahul o păstorise cu vredncie mai mulți ani. Prilejurile de evocare cu arhimandritul Ioachim Pârvulescu sunt adevărate momente înălțătoare de conștiință, de istorie bicericească locală și a unor nume cu profundă semnificație în acest sens: „Între anii 1919-1929 (după vandalizarea mănăstirii și profanarea ei în timpul Primului Război), la Lainici a rămas un singur viețuitor în persoana egumenului Calistrat Proca. Episcopia Râmnicului a hotărât atunci să ajute și să restaureze Mănăstirea Lainici trimițând astfel în anul 1929 un grup de șase părinți inimoși și jertfelnici în frunte cu noul stareț Visarion Toia...” (p.55). Așezământul, profanat și vandalizat în timpul Primului Război, revine la viața monahală, daunele fiind greu de recuperat altfel fără strădania unor oameni evlavioși, de talia părintelui Toia. Soarta acestuia, însă, va fi una nemeritată sub barbaria comportamentului ateu al celor care „De la Bumbești la Livezeni” se luptau nu doar cu „stânci de fier”, ci și cu biserica străbună: starețul Toia este umilit și brutalizat ca să-și cedeze chilia unor ofițeri în stare de ebrietate, aduși aci să comande o subunitate de *muncă patriotică*.

În urma relelor tratamente, starețul Visarion Toia își va da sfârșitul cu demnitate creștină, de martir. Se amintește, cum altfel, și personalitatea celui mai longeviv egumeniat, cel al starețului Irodion Ionescu, a cărui îndelungată stăreție, cu intermitențe, a continuat odiseea supraviețuirii Mănăstirii Lainici până la afirmarea ei luminoasă sub stăreția părintelui Ioan Selejan, viitorul Mitropolit al Banatului și până la Ioachim Pârvulescu, actualul egumen, vrednic cărturar și om de spirit cu deschideri spre valorile culturii noastre autentice (aș aminti aici găzduirea generoasă a întrunirilor revistei *Banchetul* cu colaboratorii ei, expoziții de pictură și sculptură etc.). Apoi dialogurile eseistului și poetului Dumitru Velea continuă pe alte coordonate de istorie, cultură și spirit cu Cristian Sergiu Ianza (o primă parte a acestor dialoguri se publica în primul volum al *Camerei cu pereți de oglinzi*) – artistul ai cărui strămoși, originari din ținutul Padovei, au poposit în Transilvania, la Blaj, în sec. XVIII, ca pietrari care au contribuit cu harul meseriei lor la construirea Catedralei Bisericii Române Unite cu Roma. Cealaltă linie genealogică a artistului descinde din adâncul de legendă al Țării Moților și coboară prin bărbați demni și puternici ca mineri în Valea Jiului, nevoiți mai apoi până la generația artisului să se lupte în dezgustul birocrației cu autoritățile pentru ceva drepturi funciare. Cristian Sergiu Ianza, bine statornicit cu opțiunile sale estetice la temeliile crestine ale atei (vezi expoziția *Tradiții pascale românești*), stârnit cu abilitate de autor, se antrenează în opinii viguroase, notabile ca atare, pe care cititorul le va descoperi cu satisfacție.

Și tot așa *dialogul* cu Lucian Avramescu (un accent particular în final: *In Memoriam. Lucian Avramescu sau Premiul Muțeniei Învinse*); dialogul despre *coasta primordială* cu misteriosul Aldyn Alexander (pseudonimul artisului plastic Dănilă Alexandru-Adin); o a doua vorbire cu sculptorul Ioan Medruț; convorbiri cu artistul plastic Tatiana Carapostol, din sudul Basarabiei, sau cu Diana Brăescu în orizontul unor conexiuni biografice cu propria artă – bucuria detaliilor o las în seama cititorului ca să putem pune cuvenitele accente pe ultimul *dialog*, cel cu Dumitru Velea, a cărui personalitate este conturată aici în câteva întrebări de prozatoarea Andreea Maftei și de cunoscuta publicistă Rodica Lăzărescu într-o notă despre revista *Banchetul*.

Prin interviul Andreei Maftei, Dumitru Velea ni se confirmă nu ca un scriitor religios (nici aceasta nu ar fi puțin lucru), ci ca unul care este bine ancorat metafizic în estetica lucrărilor sale. El se exprimă în toate genurile literare cu dezinvoltura orizontului său cultural larg și limpede și fiindcă din copilărie arată să se fi născut „întru” semnul unei ursite generoase: „M-am născut pentru sculptură: înainte de a vorbi (eu am început brusc să vorbesc pe la 4-5 ani), făceam din lut și din lemn, aproape tot ce vedeam, de la animale și oameni, la tractoare, batoze, locomotive cu vagoane. Prispa casei era plină de asemenea minunății. Veneau oamenii din sat, le vedeau și se cruceau.” (p.247). Prima carte, mărturisește Dumitru Velea, i-a dedicat-o lui Eminescu, asta pentru că „Marile opere sfârșesc prin iubire, la tălpile lui Dumnezeu. Altfel spus, floarea nu știe cum și când înlorește, dar înflorește ca necesitate, ca perpetuare a sa prin semințele ce le poartă...” (p.247). Și Dumitru Velea știe să fie un colocutor agreabil, generos, fiindcă se lasă provocat așa cum Platon și maestrul său Socrate, știau să-și aleagă și să-și pună în valoare în celebre *dialoguri* parteneri pe măsură. Dumitru Velea are modele ale desăvârșirii în poezie –Mihai Eminescu, în filosofie –Hegel, în intuiție Brâncuși – *Memento mori*, ideea existențială, *Zborul*, iar de aici *Lucifera* (cartea de debut), *Odette* (decantarea iubirii), panorama ideilor în *Taurul lui Phalaris*, de ce nu *Zilele de pe urmă* (viața ca inepuizabilă determinare). Și nu întâmplător la urmă (*Finis coronat opus*!), aureola, sensul dăruirii –*Banchetul*, revista ca esență, ca împlinire.

Rodica Lăzărescu, ea însăși un simbol al dăruirii publicistice (doar un accident străin de sine și de cultură rupe firul revistei vrâncene *Pro Saeculum* întru care s-a învrednicit), face un elogiu efortlui cu care omul de cultură Dumitru Velea pune în operă un proiect publicistic de anvergură la care își vor da concursul nume de valoare din poezia, proza, dramaturgia, eseistica, critica și istoria literară de azi și se vor consacra nume de-a lungul celor șase ani de la apariție. Interviul Rodicăi Lăzărescu, de un profesionism special, pregătit cu expertiza argumentelor, își *provoacă* intervievatul și-l angajează la un standard de noblețe colocvială remarcabilă, în figurativul unei poezii veliene și în reverberații evanghelice: „Cine cioplește o piatră/ se eliberează de piatră;/ cine se eliberează de piatră/ devine copil;/ cine devine copil/ se joacă cu pietrele;/ cine se joacă cu pietrele/ le citește semnele;/ cine le citește semnele/ se preface într-o carte;/ cine se preface în carte/ este viu, fără de moarte” (*Fâșii de pânză*). Și să vă întreb: dar cine se preface într-o revistă cum este? „ –La fel, *este viu, fără de moarte*!”; o misiune aidoma celei a Arhanghelului Mihail (evocat în final) de a despătimi lumea, mai ales că revista petroșeneană poartă girul purității crezului său sub arcadele Mănăstirii Lainici unde se cuminecă periodic cu duhul iubirii, al speranței și al credinței în destinul literaturii, al culturii și al neamului românesc.

Iulian CHIVU

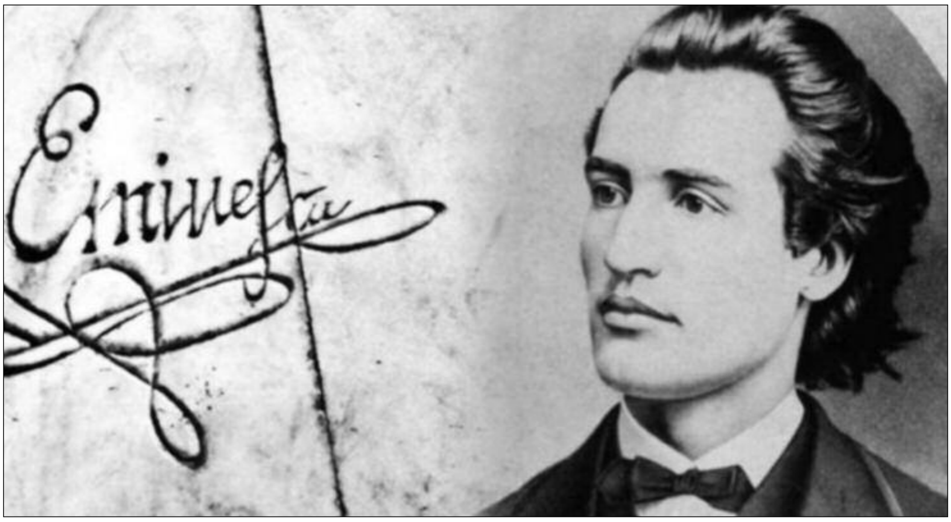
Supliment îngrijit de Virgil DIACONU

ARTE POETICE

■ Nr. 110
■ Aprilie 2023
Cafeneaua literară

Ancheta *Cafenelei literare*

POEZIA LUI EMINESCU ȘI POEZIA CONTEMPORANĂ

În speranța că nu ne-am osificat și că încă ne mai punem problema valorii și a destinului poeziei, vă propun să răspundeți la întrebările acestei anchete exact așa cum credeți de cuviință.

1. S-a discutat foarte mult și în fel și chip, în literatura noastră, despre poezia lui Mihai Eminescu. Ce critic/critici credeți că a/au analizat mai bine, mai aproape de ființa ei, poezia lui Eminescu?

2. Cum evaluați, astăzi, poezia lui Eminescu? Este ea (1) o poezie de excepție, o capodoperă, ocupă ea o poziție centrală în canonul literaturii române, (2) este o poezie de valoare medie, ori (3) este o poezie modestă, sau chiar minoră, după cum au decretat într-o anchetă mai mulți scriitori tineri, în revista *Dilema*, din 27 februarie 1998? Pentru un alt poet, optzecistul Călin Vlasie, „Eminescu este idiotul naţional" (interviu cu poetul Daniel Corbu, în revista *Feed Back*, nr. 2/2005), iar pentru Cezar Paul-Bădescu, autorul antologiei *Cazul Eminescu* (Paralela 45, 1999), Eminescu este un „poet inert și ridicol"…

3. Ce caracteristici, trăsături sau constante poetice (estetice), sau numai pseudopoetice (pseudoestetice, deci modeste), credeți că are poezia lui Eminescu, raportată, firește, la cerințele estetice ale poeziei majore de astăzi sau ale poeziei majore din secolul XX? Sau raportată la poezia majoră dintotdeauna? Ce vă seduce sau ce vă nemulțumește în poezia lui Eminescu?

4. Dacă apreciați poezia lui Eminescu, în ce serie de 5-10 poeți de valoare o includeți?

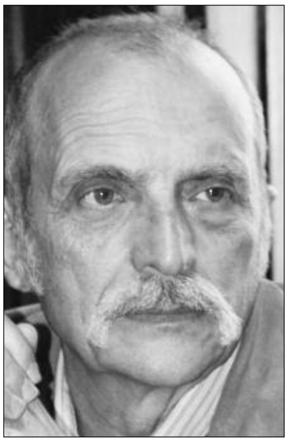
5. Ce poeți, români sau străini, credeți că se situează înaintea poeziei lui Eminescu?

6. Ce influență a avut poezia lui Eminescu asupra poeziei (românești) ce i-a urmat? A ridicat sau a coborât ea calitatea (valoarea) poeziei noastre?

7. Cum este poezia de astăzi față de poezia lui Eminescu? Prin ce caracteristici îi este superioară? Sau prin ce caracteristici îi este inferioară?

8. Este Eminescu astăzi un poet citit de lectorul obișnuit?

Virgil DIACONU,
6 martie 2022

EUGEN DORCESCU

Scriitor

„LUCEAFĂRUL" – CARTEA DE IDENTITATE, ÎN CER ȘI PE PĂMÂNT, A POPORULUI ROMÂN

Cu destulă vreme în urmă, am dedicat, cum, de altfel, se cunoaşte (ori se cunoştea) în mediile academice, multă energie şi pasiune cercetării metaforei. Rezultatul (dincolo de încheierea încheierilor: „havel havalim", „vanitas vanitatum" „todo es vanidad y dar caza al viento"): o teză de doctorat (*Structura lingvistică a metaforei în poezia română modernă*, Universitatea din Timişoara, 1975), un număr de lucrări (cărţi sau studii în reviste specializate: *Metafora poetică*, Editura Cartea Românească, 1975; *Embleme ale realităţii*, Editura Cartea Românească, 1978, p. 84 – 89; *Simbolul artistic în „Cuvinte potrivite"*, „Limba română", 5, 1980 etc.) şi, în cele din urmă, elaborarea unui concept integrat al tropului, a unei perspective globale, expusă sintetic şi explicit (structură formală şi structură semantică), a unui „model", care s-a clarificat, s-a consolidat şi s-a rotunjit treptat, şi care poate fi găsit, într-o formă stabilă (ca să nu zicem definitivă) în capitolul I, intitulat *Metafora poetică*, din lucrarea noastră relativ recentă *Poetica non-imanenţei*, Editura Palimpsest, Bucureşti, 2009, p. 11 – 55. Aşadar, dacă cineva este interesat, poate recurge la această carte, accesibilă şi pe Internet.

Reamintim, foarte pe scurt, componentele acestui model metaforic, configuraţia şi dinamica sa. După opinia noastră, metafora este expresia lingvistică a unei identificări ontologice. Structurile ei formale elementare, întotdeauna substantivale, sunt fie coalescente, fie implicate (structuri metaforice simple). Deseori, însă, structurile substantivale contaminează verbul şi adjectivul, construind (ca urmare a unei viziuni artistice coerente) o structură metaforică complexă. Aceasta reproduce „figura", „forma" a ceea numim, curent, realitate, altfel spus, reproduce „alcătuirea", „structura" contingenţei: acord activ, neliniştit, viu între substanţă, acţiune, calitate. Fenomenul contaminării verbului şi adjectivului de către substantiv (acord sintactico-stilistic) l-am numit inducţie. Uneori, verbelor şi adjectivelor induse li se adaugă un substantiv grefat, ori mai multe (care, la rându-le, pot induce verbe şi adjective). Grefa este o prelungire (o extensie) a metaforizării iniţiale, o acumulare semantică (nu o contaminare).

Aceasta ni se pare a fi schema ideală a metaforei, în ce priveşte structurile formale. Analiza relevă, fireşte, o seamă de abateri de la acest tipar, abateri care, până la un punct, pot fi, ele însele, ordonate: coalescenţe difuze, serii sinonimice, constelaţii metaforice, metafore implicate cu termenul figurat eliptic.

Cât priveşte structura semantică, ne oprim la trei mari capitole: personificarea (nonuman – uman), de-personificarea (uman – nonuman) şi transferul ontologic (nonuman – nonuman). Toate trei derivă din releul tutelar identitate – alteritate, particularizându-l în diverse chipuri, aşa cum probează, în desfăşurările ei concrete, analiza componenţială.

Avem de consemnat, în plus, sinteza personificare – de-personificare. În această sinteză vedem mecanismul profund al simbolului artistic. Altfel spus, în definirea noastră, *simbolul este expresia lingvistică a unei realităţi antropo-cosmice, a unui anthropos – ergon*. (*Hyperion*, spre exemplu, este – simultan, şi deopotrivă – individ uman şi astru: „răsare", „străluce", „duce corăbii", „îi cade dragă fata" etc. etc.).

Tabloul metaforic propus de noi, în întregul său, ni se pare logic, întemeiat conceptual, suficient de bine argumentat, disociativ (desparte inducţia de grefă), precum şi conform cu alcătuirea şi devenirea lumii create, cu alcătuirea şi devenirea, în timp şi spaţiu, a făpturii. De aceea, îndrăznim a-l crede mai operaţional, mai eficient, în plan hermeneutic, decât cel derivat din viziunea lineară a „metaforei filate", în raport cu care este citat, mecanic, M. Riffaterre (*La métaphore filée dans la poésie surréaliste*, în „Langue Française", 3, 1969). Să se vadă şi Paul Ricoeur, *La métaphore vive*, Ëditions du Seuil, Paris, 1975.

Aşa cum sperăm să se vadă mai departe, acest model, generat de o viziune filozofică asupra tropului, deschide, mai cu seamă la palierul său semantic, largi unghiuri de abordare reflexivă, nu doar emoţional-estetică, a lumii.

Modelul a fost dedus, extras, prin analiză, din creaţia unor mari autori români: Mihai Eminescu, Al. Macedonski, Tudor Arghezi, Lucian Blaga, George Bacovia, Al Philippide, B. Fundoianu, Mircea Ciobanu etc. Procesul fiind bidirecţional, reversibil, acelaşi model metaforic a fost, ulterior, verificat şi validat, în confruntarea lui cu opera altor şi altor poeţi, aparţinând fie literaturii române, fie altor literaturi, îndeosebi celei franceze şi celei spaniole.

Asupra naturii simbolice a lui Hyperion, personajul axial, intens definitoriu, al întregii literaturi române, vom stărui câteva momente. El certifică, validează, importanţa şi utilitatea gnoseologică a perspectivei filosofice asupra metaforei, dincolo, şi mai presus, de perspectivele lingvistică, stilistică, poetică. Trecând de la statutul său evocator, plastic, descriptiv, la cel interpretativ şi vizionar, metafora devine un extraordinar intrument ontologic şi antropologic, un dens capitol de antropologie filosofică, proiectând indivizi şi comunităţi pe ecranul universalităţii şi al eternităţii, prin intermediul gândirii analogice a creatorilor geniali. Iată două caracteristici ale genialităţii artistice (poetice, în cazul de faţă): *secţiunea de aur*, evocând şi certificând, prin studiul cadenţei, ritmul iraţional al lumii (cf. Mirela-Ioana Dorcescu, *Secţiunea de aur în poezie*, în cartea sa *Hermeneia*, Editura Mirton, Timişoara, 2019, p. 15 – 73); simbolul (sinteza personificare – depersonificare, uniunea antropocosmică), reproducând natura iraţională a substanţei umane, a antroposferei.

Fiindcă, trebuie spus, perfecţiunea este iraţională. Este Misterul. Este Marea Taină. Poate fi, uneori, instituită, prin inspiraţie creatoare, dar nu poate fi recuperată raţional.

Or, Hyperion este perfecţiunea însăşi, fiindcă este misterul însuşi, desăvârşit şi sublim: Astrul – Om, Omul – Astru. Nu alegorie, nu joc imaginativ, ci creaţie absolută, genuină, reproducând semantismul, inepuizabil în supraraţionalitatea, şi în iraţionalitatea sa, al Creaţiei. Omul eminescian este, deci, o sinteză între semele uman şi astral, cel mai extins şi mai nobil écart posibil în oicumena. Există şi alte simboluri antropocosmice în literatura română, dar nu au o atare anvergură. Spre exemplu, la Arghezi avem a face cu sinteza uman – teluric, sau uman – vegetal („şi mă muncesc din rădăcini şi sânger", în cunoscutul *Psalm*), la Macedonski uman – daimonic („în ochii mei adânci, pe brânci, un faun priveghează", în *Faunul*). La Nichita Stănescu, eventual, uman – acvatic etc.

În viziunea lui Mihai Eminescu, altfel spus: în viziunea Poetului absolut al literaturii române, omul desăvârşit este o făptură uranică. Am putea conchide, aşadar, că poporul român, în viziunea Poetului total al literaturii române, este, în excelenţa sa, un popor astral. La Arghezi – domină, în ciuda aspiraţiilor, sau tocmai din pricina lor, insul teluric; la Macedonski, insul daimonic, orgolios și concupiscent.

Geniul eminescian, sublim, eteric, celest, extrage, din abisul fiinţei, şi ipostaziază componenta astrală a poporului român. Nimeni şi nimic nu ne-a dus atât de sus pe scala Existenţei.

De aceea, capodopera eminesciană *Luceafărul*, configurând orizontul cel mai îndepărtat şi mai înalt, pe verticală, pe axa profunzimii, în plan spaţial, spiritual şi estetic, este, şi va rămâne, mereu, dincolo de vremuri şi de oameni, cartea de identitate a poporului român. În cer şi pe pământ. Pandantul plastic, în atemporalitatea artei: Coloana lui Constantin Brâncuşi.

Binecuvântat şi fericit poporul replămădit, regenerat, continuu, de prezenţa metafizică, în mintea sa, în inima sa şi în duhul său, a unui asemenea Poet şi a unui asemenea Poem.

(*Philologica Banatica*, 2, Editura Amphora, Timişoara, 2020)

Epicul explorărilor duale: realism și magie sau drama paradigmei în proza Angelei Dina-Moțățăianu

Adeseori, prozatorul care își respectă statutul are alura unui zugrav destoinic de butaforii unicat, iar edificiul epic devine entitatea determinărilor ficționale împletite cu luciditatea și talentul autorului. Nuanțe îndrăznețe într-o pastă expresionist-arhaică dar cu provocări ale eului copleșit de realismul halucinant al unui *intermezzo* al componentele ludice din viaţa de zi cu zi, găsim în povestirile grupate de **Angela Dina-Moţăţăianu** în volumul ***Casa morților*** (Râmnicu Sărat, Editura Rafet, 100 p.), carte în care dilatarea epicului și cruda luciditate, înfățișarea profană a evenimenţialului naraţiunii, metabolizarea experienţei existenţiale prin codul misterioas al magiilor clipei (clipa cât mileniul/mileniile) și modalitatea autentică de gradare a intrigii, fac casă bună cu voința auctorială de a surprinde omul vechi/nou fie în tușe caracterologice dense, fie într-o mimată romanță afectivă a lumii instinctelor.

Se simte aplombul unei narațiuni acute în majoritatea acestor proze scurte, și nu ne supără ceea ce, din păcate, se întîmplă și la case mai mari, adică stereotipiile de limbaj, asta pentru că friabilitatea e și ea „controlată", manipulată, ca și truculenţa unora din texte. În fapt, moartea exorcizată pare a fi sloganul unui realism bemolizat. În *Viaţa ca o frunză*, de pildă, Silvan, pădurarul, vrea să creadă în beneficiul său într-o împăcare a contrariilor, și să ia captiv pe Marcu în acest univers mintal personal, în *Odiseu* războiul reiterează tema nefericitelor „fapte locuite de eroi", în *De strajă ţarinei*, Mitu şi Bogatu evocă un destin paramitologic al *„the hidden people"* (poporul *ascuns*). Istoria, ori mai degrabă fundalul istoric glisant, aduce în față un arsenal senzorial în vreme ce secvenţe dintr-un spaţiu devizajat şi un timp consumat dramatic, tragic, imprimă aspectul de bolgie dantescă unor povestiri. Spre exemplu, în *Pagul*, darul în cai pentru Mihai Viteazul e intersectat cu malaxorul istoriei și totul pare o ficțiune analitică. Bine strunită, bine dusă la un sfârșit provizoriu. Cu o notă bună în plus: a-l contrapune pe eul narativ istoriei e o altă faţetă a dezmierdării sufletești. La fel se întâmplă în materia brută din *Daos-cel-alb* în care escamotarea trecutului e istoria dar trecutul e și prezentul, dacii din Comidava ori din Sarmizegetusa, apoi magiile limbajului galvanizat arhaic alcătuind aici suprema *ratio*, unde vifornița, lupul negru, sufletele morţilor călătorind, întreţin montajul dinamic al aceluiaşi mister arhaic.

Spațiile ficționale sunt bine cultivate, uneori în transe onirice, povestea curge peste tot aproape poetizant, ca o provocare constructivă, teme aparent irelevante sunt dintr-o dată împlinite în evenimenţial. Multă fluenţă şi fluiditate are povestirea din *Străina*. Cocoşata Lia, care spăla morţii, se află în captivitatea timpului; aici, un fel de corespondent uranian ar fi natura întreagă, cu incendiarul verdelui crud, cu turmele de oi și capre dar și cu dulăul Aki. Moartea copilului Lazăr, doliul, apoi misteriosul călător, urmând moartea/nemoartea Liei, adaugă o plasticitate indusă a magiilor textului. Dar magicul, experiență purificatoare, e un trop al personajului ori al animalului malefic. Antinomica solitudine și viziuni onirice dau profunzime aproape insondabilă povestirii *Casa morţilor*, funcţia contextului păstrând eroinele într-un real compensator. „Ciupercile berbecului" îngăduie personajelor faimoasa călătorie a sufletelor. Dar în alte proze, animalele acuză un *travestism*, ţapul din *Casa Morţilor*, iedul din *Visul*, măgarul din *Mitocul Rușului*, ca să dăm alte exemple, fiind părtașele textelor grave ori ale cărților nocive, cunosc uneori o stranie prefigurare, alteori imprimă ele eroilor-oameni pecetea damnării. Detaliul așa-zicând mitologic adaugă, firește, pastișări în construcția epicului, realul și irealul sunt legate prin circuite sediţioase, un fel de *stream of consciousness* deplasând, prin voința eului auctorial, perrimetrul stilistic dintr-o parte a universului uman în alta, ca un strigăt de libertate.

Fluctuațiile indicelui magic în aproape fiecare povestire arată cum construirea mesajului, altă componentă ludică, altminteri, se rezolvă în cadru preexistent, eroii având un rol legitimant în evoluțiile naraţiunii. Eul scriptor oferă o lectură regizorală materialului brut și compact,chiar dacă nu se exclude un livresc rezidual, identificabil în fundalul tenebros din *Caloianu*, unde Ariton, mortul-viu, inspiră afirmarea impetuoasă a imaginarului, ori în povestirea *La Târgşor*, cu fizionomiile grotești, configurațiile astrologice, cana miraculoasă care pedepsește pe însetații meschini, inducând retorici mesianiste în mimarea răspântiilor destinului. Tensiuni hipnotice exultă în epicul din *Vâlva lacului* și *Şarpele casei*, umanitatea marginală e surprinsă în straniul fabulos din *Călătoria*, avatarele ființei istorice revin în *Odiseu*, (Odiseea tranșeelor, la Odessa, în al doilea măcel mondial, nu e doar joc calamburistic) ori în altă pedanterie a încărcăturilor de fabulos din naraţiunea *Într-o primăvară timpurie*. Dar în Gânsache, totuși, imanențele misterioase arată iar pe oamenii simpli ai terapiei sociale gata pregătiți de sacrificial ăn propria lor proiecție scenografică.

Lumea aceasta a povestirilor Angelei Dina-Moţăţăianu este și una a reconfigurărilor emblemei identitare, precedența realului marcând costumația inscriptibilului. Totul este, deci, spectacol: unul epic, desigur, dar și carnavalesc sau doar grotesc-magic, ceremonial arhaic sau doar amintire aruncată în malaxorul de stări, real și miracol deopotrivă sau doar supranatural cumva nebulos-gotic. Prozatoarea nu se ferește nici de exprimarea aforistică în cheie eminamente ludică, numai că e un vigilent edificator de imagini duale cu intercalări uneori oximoronice de proceduri exorciste și de oralitate

parodică, de nesaţiu calamburistic şi istorie încinsă, de culpabilizare a devianţelor sufleteşti şi gesticulaţie epică a extrasenzorialului. Aici, de fapt, se identifică drama paradigmei, în textul secund, în proba indelebilă a spaţiului seren al narativităţii. Constante ficţionalizări ale realităţii, apoi modul autentic, personal, în care funcţia creativă a limbajului este explorată şi exploatată la maximum trebuie apreciate în toate prozele scriitoarei noastre în care un imens spectacol temperamental îşi consumă etapele. Cartea ne convinge şi se adaugă succeselor din ultima vreme ale autoarei.

Ionel BOTA

ALEGERI LA FILIALA PITEŞTI A USR. 2023-2028

În data de 22 martie au avut loc la Centrul Cultural Piteşti noile alegeri ale preşedintelui U.S.R. şi ale preşedintelui Filialei Piteşti a U.S.R. Înainte de alegeri mă întrebam dacă se va schimba ceva în *bine*, adică într-un bine pentru membrii Filialei, nu pentru capii filialelor, care deja primesc din partea Uniunii 1000 de euro lunar şi 300 de lei pentru fiecare deplasare la Bucureşti, la şedinţele Consiliului Uniunii. Mai exact, îmi puneam următoarele întrebări.

1. Este posibil ca la aceste alegeri să aflăm **pe ce se cheltuiesc** cei 10.050 de roni strânşi anul trecut din cotizaţii de la cei 67 de membri ai Filialei Piteşti? Este posibil ca din cotizaţiile anuale să **se facă ceva pentru membrii filialei**, de exemplu să fie tipărită o carte sau două pentru membrii Filialei Piteşti? Cine beneficiază, în fond de banii filialei? Unde sunt şi unde se duc aceşti bani?

2. Este posibil ca Filiala Piteşti să aibă un **sediu** al ei, cu **acte** pentru acel sediu, şi cu **firmă** – *Filiala Piteşti a Uniunii Scriitorilor din România*? Pentru că în prezent filiala noastră este singura din ţară care *nu are un sediu cu acte* şi, fireşte, *nici firmă*. Cel puţin pe această cale s-ar afla că în afară de porumbei şi de lalele în Piteşti există şi câţiva scriitori...

3. Este posibil ca Filiala Piteşti să aibă un **site** al ei, oficial, actualizat şi disponibil pentru toţi membrii filialei, unde să apară cu CV-urile lor literare, cu toate cărţile publicate, cu premiile literare dobândite etc. Îmi pare că actualul site este particular şi nu există nici un act care să îi confirme oficialitatea.

Noi, cei din această filială, nu ştim care sunt colegii noştri, de unde sunt sau ce au scris... Cu atât mai puţin ştiu cititorii, care dacă vor fi curioşi să afle ce scriitori îşi fac veacul la umbra lalelei inoxidabile, nu vor afla de unde să se informeze. De parcă acesta ar fi un mare secret.

4. Este posibil ca Filiala Piteşti a USR să prezinte anual membrilor ei un **raport contabil oficial**, înmânat fiecărui membru, din care să rezulte pe ce anume s-au cheltuit banii filialei din acel an?

La actualele alegeri nu s-a răspuns la aceste întrebări...

Rezultate alegeri şi promisiuni

Filiala Piteşti are 67 de membri. La alegeri au participat 37 de membri (38, dar un scriitor nu a mai stat şi la vot).

Contabilitatea filialei este ţinută de d-na Stela, de la USR Bucureşti. Singurii bani cheltuiţi au fost pe premiile acordate acum doi ani. „Dacă vreţi raport contabil, îl cereţi de la Bucureşti" – aşa sunt anunţat. Banii filialei care se strâng anual sunt depuşi, aşadar, în contul Uniunii, la Bucureşti.

Vrea, de exemplu, filiala să tipărească o carte pentru un membru al ei, atunci trebuie ca Uniunea să fie de acord şi să iţi trimită banii respectivi... Cam aşa se înţelege. Şi chiar sunt anunţat de filială, prin secretarul ei, de următoarele: „TOŢI banii încasaţi din cotizaţii sunt în contul Filialei! Putem scoate mai multe cărţi! Suntem o filială destul de bogată!"

Asta înseamnă că Filiala Piteşti are cu adevărat bani în contul de la Bucureşti. Fireşte, nu ştim câţi bani are, însă contabilitatea ne-ar putea, probabil, spune. Dacă nu cumva există vreo interdicţie în acest sens, pentru că niciodată preşedintele filialei nu ne-a spus câţi bani avem.

Nicolae Oprea, fostul preşedinte, a concurat singur şi a câştigat un nou mandat de preşedinte, pentru următoarea perioadă de cinci ani.

Noii membri aleşi ai Comitetul de conducere al filialei sunt: Mircea Bârsilă, Jean Dumitraşcu, Mihai Stan, Mihai Octavian Sachelarie. Să vedem ce vor face în noul mandat.

Programul lui Nicolae Oprea, preşedintele de filială, pentru următorii patru ani

- *Continuarea manifestărilor periodice:* Lansări de carte, momente aniversare, premiile Filialei Piteşti, in memoriam ş.a.

- Organizarea unui *Dialog al scriitorilor* – prin întâlniri trimestriale ale unor grupuri de scriitori din Piteşti, cu alţi membri ai filialei din oraşele reprezentative: Târgovişte, Roşiorii de Vede, Râmnicu Vâlcea, Curtea de Argeş, Câmpulung Muscel şi Petroşani.

- Intensificarea acţiunilor de atragere a sponsorilor, în contextul rarefierii acestora prin confuzia întreţinută cu o grupare de amatori, Liga Scriitorilor, care are filială în Piteşti.

- Colaborare mai strânsă cu filialele învecinate pentru realizarea unor manifestări comune.

- Menţinerea colaborării constante cu Centrul Cultural şi Facultatea de Litere şi extinderea relaţiilor bilaterale cu alte instituţii cultural-artistice ale municipiului Piteşti.

- Înfiinţarea *Reprezentanţei Târgovişte* – făcând parte din Filiala Piteşti –, întrucât se îndeplinesc condiţiile prevăzute în Statutul U.S.R. în art. 31 din cap. Filialele.

- Colocviul naţional *Filiala Piteşti la 25 ani de la întemeiere*; cu participarea reprezentanţilor din toate filialele U.S.R. Tema colocviului: „Generaţia 80 în timp şi spaţiu".

Acest program este oficial, el fiind citit şi promis la alegeri. Cei 67 de membri ai Filialei Piteşti nutresc speranţa că se va schimba ceva. Din partea membrilor, la alegeri, nu au discutat despre problemele filialei decât cinci scriitori: Mihai Octavian Sachelarie, Lucian Costache, Florian Silişteanu, Jean Dumitraşcu şi subsemnatul. În rest, tăcere.

Rezultatele alegerilor pentru preşedintele Uniunii vor fi anunţate zilele acestea. Au concurat criticul Nicolae Manolescu, 84 de ani, care a avut până acum mai multe mandate, şi încă un domn universitar, Doru Ciucescu. Domnul Nicolae Manolescu nu a venit la alegeri, iar programul său privitor la Uniune, în următorul mandat, a fost prezentat de prozatorul Varujan Vosganian.

Domnul Vosganian ne-a asigurat că scriitorii care au acum indemnizaţia specială de 1000 de euro, lunar, sunt într-adevăr cei mai buni scriitori români. O indemnizaţie are şi domnia sa; dar şi Nicolae Oprea şi Mircea Bârsilă, din filiala noastră. Dl. prim-vicepreşedinte a mai spus că premiile acordate de către Uniune anual sunt primite de către cei mai buni scriitori, uitând desigur de cele câteva scandaluri prilejuite de Premiile anuale pentru Poezie „Mihai Eminescu", de 7500 euro. Altfel, programul preşedintelui este cam acelaşi ca şi în anii trecuţi. Filiala Piteşti nu a fost invitată, decât cu foarte puţine excepţii, în activităţile Centrului. La ele participă prin rotaţie aproximativ 30 de scriitori, filtraţi riguros de preşedinte şi apropiaţi lui.

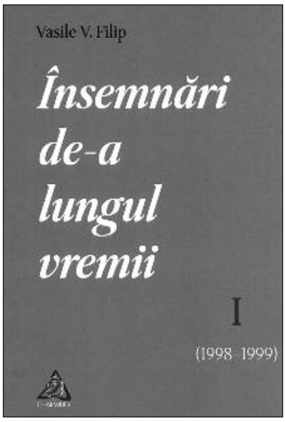
Virgil DIACONU

MAI EXISTĂ LICURICI?

Vasile V. Filip a publicat în 2021, la Editura *Charmides* din Bistrița, cartea ***Însemnări de-a lungul vremii***, al cărei titlu devine mai incitant prin subtitlul însoțitor: „Ale unui dascăl greu de mulțumit”. Este, așa cum se poate bănui, un jurnal ce cuprinde intervalul 1998-1999 din viața autorului. *Prefața* e semnată de Ilie Rad, iar acel „I” de pe copertă ne sugerează o continuare, despre care aflăm din *Argumentul* autorului că, totuși, nu va vedea lumina tiparului, antum.

Autorul, cunoscut mai ales prin cercetările sale de etnologie, apreciate de specialiști, ne propune în „însemnările” sale o hermeneutică a clipei, alcătuită din biografeme și reflexii. La prima vedere, e o incursiune diaristică în viața unui om obișnuit (dascăl de liceu, dar, în bună tradiție lovinesciană, cu isprăvi de nivel academic). Să nu ne ascundem după degete: cititorul de jurnal e un voyeur care pătrunde în intimitatea diaristului, cu permisiune. Iar din paginile cărții răzbate sunetul social-cultural al unor localități ca Bistrița, Chiuza, Feldru ș.a. – trecut prin filtrul personal al autorului. Non- ficțiune? Așa s-ar zice, dacă realitatea nu s-ar metamorfoza, în chip subiectiv, într-o imagine care depășește zgura sau confortul prezentului și provoacă universalitatea omului prins în contexte particulare și coincidențe epustuflante. Treptat, cititorul care se pregătea să se uite pe gaura cheii de la ușă în viața unui om (o ușă, totuși, de sticlă!) e antrenat într-o ficțiune care întrece realitatea. Lucrul acesta se întâmplă totdeauna acolo unde textul de receptare directă a realului devine proză artistică, modalitate de expresie a gândului prin emoție controlată. Elevii cărora autorul-dascăl le dă meditații în viața reală, devin în jurnal personaje. Iar jurnalul se preface în *literatură* și *graniță*. Sau, cum se exprimă într-un interviu-anchetă, „o formă ziditoare de comunicare”.

Cine scrie, cu seriozitate, jurnal, ajunge, în mod obligatoriu, să-și pună întrebări asupra rostului acestui gen de expresie literară. Câteva răspunsuri la aceste întrebări sunt de găsit la începutul cărții. Pentru Vasile V. Filip, jurnalul e un “antidot împotriva tot mai amenințătoarei uitări”, e “un Timp regăsit”, pentru că autorul e conștient de calea firească a trupului către senectute și de faptul că “timpul de azi va trece cândva în spatele oglinzii, devenind (altfel) inaccesibil”. Concluzia e limpede: jurnalul e “o formă de a învinge timpul, monstrul-Timp”. Desigur, o altă întrebare ar fi: “Ce am eu a le spune oamenilor?” sau, altfel formulată: pe cine ar interesa faptele și gândurile consemnate de mine, autorul jurnalului?

Să pornim de la un exemplu concret, luat, la întâmplare, și anume una din însemnările sale din 17 ianuarie 1998: “Azi – lecție cu Dorina H. (10-11), apoi scurtă ieșire din oraș. Zi frumoasă, rece, limpede (chiar dacă închisă). Acum, Iulia își aranjează plantele în acvarii. Nu mă deranjează, dar mă simt deranjat. Doar singur pot privi mai adânc în miezul acestor momente. Dar e nevoia unei singurătăți <<construite>>, a privirii de sus a terenului de sub picioare, pe care mișuni zilnic. Dar vai de cel pentru care singurătatea e regula!

Deci, nu Singurătate, ci singurătățile.

La biserica de peste drum – clopotele...”.

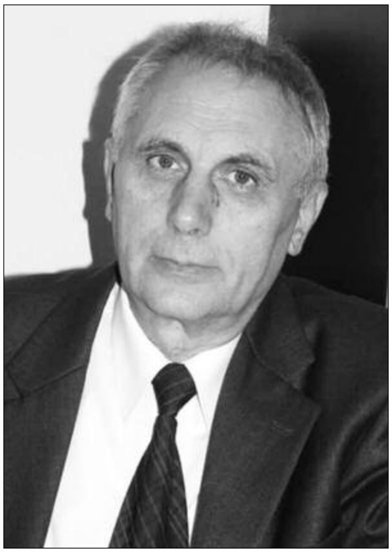
Ar trebui precizat că fragmentul citat, ca și multe alte alte însemnări din carte, întăresc ideea unei *tensiuni* permanente a întregului jurnal ce oglindește viața autorului: aceea dintre ”agitația” lumii și „fulguranța” timpului. Autorul e conștient de acest conflict greu de echilibrat. Nu-și dorește decât să noteze pe coala albă de hârtie “stări afective fulgurante”, să ne împărtășească “fulgurația emoțională” care, pe valul “memoriei afective”, accede la un “sens” pe care, adesea, autorul îl vede într-o perspectivă incertă. O filosofie de viață există, fără îndoială: “clipa trebuie savurată în banalitatea ei”. Paradoxul e că nu totdeauna clipa are înfățișarea prezentului și a lui *carpe diem*. Ea se mută în trecut (“privirile se îndreaptă tot mai mult îndărăt, nu înainte”) și “secundaritatea” psihologică a diaristului devine un alibi pentru slăvirea prezentului și a “frumuseții lumii”. Se întâmplă în carte ceva similar cu mecanismul din titlul poeziei lui Ion Pillat, *Aci sosi pe vremuri* (pe care o și evocă autorul), unde prezentul e trecut , iar trecutul e prezent, simultan. “Agitația”, forfota vieții, e atotprezentă, cu întreaga ei încărcătură de superficialitate și stres, dar anumite clipe sunt binecuvântate prin banalitatea lor: “O banalitate care, în perspectiva timpului, devine miracol”. E ceva oriental în această viziune, care nu se oprește la, de pildă, pitorescul naturii, ci găsește prinos de bucurie interioară într-un copac cu zăpadă sau într-un corcoduș. Căci, în clipele cele mai împlinite, autorul trăiește “admirând seninul zilei și cu deosebire un dud de un galben ireal”. Bucuria clipei o regăsim și în viața familiei sale, în succesele membrilor ei (un album de fotoclipe încheie cartea). O “consecvență interioară” îl îndepărtează constant de “eficiență”, menindu-i-se “vocația anonimatului”. “Marginalul”, introvertitul Vasile V. Filip e conștient că lucrurile simple sunt importante, iar “cursa pentru existență ucide bucuria existenței”. De aceea, e inhibat de “extrovertiții, histrionii, cabotinii” din jurul său.

Jurnalul e alcătuit din anecdote, gesturi, pățanii, reușite, eșecuri, dezamăgiri, dorințe, pregătiri doctorale, vise, reflecții, răbufniri, disertații, așteptări...Numeroase personaje populează universul bistrițean, patronat de spiritul lui Rebreanu și Coșbuc. Pe majoritatea nu le cunosc (colegi de cancelarie, elevi, rude); pe unele, da: Ion Urcan, Ilie Rad, George Țâra – foști colegi de facultate și echinoxiști – sau Ioan Pintea, preot și cărturar ce face cinste locului. Câinele Ursu, bicicleta, Teleenciclopedia, romanul *Robin Hood*, ofertele de promovare, ca să nu mai vorbim de intrigile instituției școlare, și multe alte motive ale “memoriei afective” satisfac curiozitatea cititorului, reliefând, însă, consecvent, “sensul” acela de *sentiment sărbătoresc al clipei* care poate fi savurat și în afara sărbătorilor de obște.

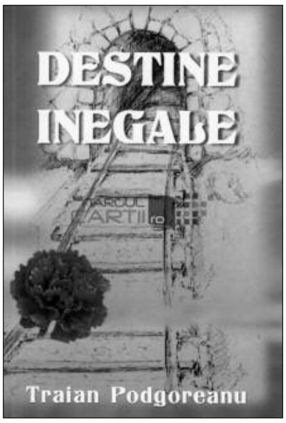
Sunt în jurnal pagini de admirabilă proză artistică, cum este episodul din tren, cu tentativa –eșuată – de a citi o revistă abandonată pe banchetă. Să-l numim pe autor un artist refulat? Căci dincolo de retractilul, nostalgicul, hipersensibilul, doctorul în etnologie Vasile V.Filip - permanent în căutare de licurici - , rămâne bucuria clipei ce ni s-a dat și *fulguranța emoției* ce ne poate absolvi de regrete profunde sau dezamăgiri omenești. Iar această emoție tranzientă își găsește o formă durabilă în scris. Consemnarea diaristică îl transformă pe introvertit în extrovertit, cel puțin pe acest palier al exteriorizării publice. Și, nu în ultimul rând, ne oferă un portret moral al autorului, ce poate lămuri unul dintre motivele pentru care un astfel de jurnal merită citit: “Prefer să rămân în picioare mereu, decât să-mi fac un obicei din a-mi lua singur un scaun, într-o casă în care mă simt musafir” .

Gabriel PETRIC

UN ROMAN CU MULTIPLE SEMNIFICAȚII

Literatura de sertar nu aparține, de regulă, scriitorilor consacrați, obișnuiți și dornici să-și dăruiască publicului scrierile lor și, totodată, așteptați cu aviditate de cititori să-și prezinte noile opere, ci, mai curând, unor autori necunoscuți cu „antecedente” în domeniu. Este și cazul excelentului roman ***Destine inegale***, semnat de **Traian Podgoreanu**, universitar renumit și apreciat pentru cursurile sale de filosofie, ținute, până la pensionarea sa din anii ’90, la Facultatea de Limba și Literatura Română a Universității București. Romanul a apărut postum la Editura Ex Ponto, Constanța, în 2021, prin grija soției sale, Anca Podgoreanu, poetă de mare sensibilitate, din a cărei prefață, *Romanul unor vieți contemporane,* afăm că volumul a fost terminat în 30 iunie 1978, când autorul împlinise 48 de ani, trimis spre publicare de către un prieten, Marcel Petrișor, la Editura Cartea Românească, unde o doamnă redactor, M. P., „a zis că este un experiment din care n-a înțeles nimic”. Ulterior, autorul, n-a mai ținut să publice cartea, dar, în ultimul an al vieții, când împlinise 90 de ani, a revăzut-o și a convenit să vadă lumina tiparului. O hotărâre remarcabilă, pentru că, așa cum spune și autoarea prefeței, „*Destine inegale* este o carte care poate trăi oricând, prin tot ce ascunde și prin tot ce descoperă”.

Romanul cuprinde patru părți: prima, *Inițieri*, urmărește viața unor studenți de la Facultatea de Filosofie a Universității București, care locuiesc în același cămin studențesc, în perioada de început a transformării socialiste a țării; a doua, *Intermezzo*, își poartă personajele la munte și la mare; a treia, *Bătălia pentru Sofia*, este o confruntare între Tinu, purtătorul de cuvânt al autorului, și Ovid, ambii deveniți absolvenți, pentru a cuceri grațiile idealului lor feminin, întruchipat într-o tânără și enigmatică bibliotecară, numită Sofia; a patra, *Decantări*, creionează traiectoria în viață sau destinul câtorva personaje din perspectiva raportului dintre individ și societate sau dintre generație și societate, ca și dintre generații. Așadar, roman de dragoste și roman filosofic, dar care cuprinde și o paletă largă de caractere, și diverse fresce sociale, precum și alte motive, unele sugerate prin multe cuvinte nescrise și multe gânduri tăcute.

Viața în cămin era una de subzistență, atât prin condițiile precare de cazare, cu patru studenți într-o cameră friguroasă pe timp de iarnă, cât și prin masa sărăcăcioasă de la cantină, fapt pentru care unii, mai descurcăreți, își caută și câte o slujbă, Chiru fiind cel mai renumit, ca acordeonist pe la diferite nunți bucureștene sau pe la margine de București. Studenții fac față greutăților prin entuziasmul specific tinereții, se mai formează și cupluri de îndrăgostiți, unii se și căsătoresc, stârnind și rivalități. Studenții nu sunt rupți, totuși, de ceea ce se întâmplă în societate, cum ar fi colectivizarea forțată, despre care află și prin faptul că cei proveniți de la țară păstrează legătura cu rudele lor rămase acasă. O promoție de studenți nu este, însă, omogenă, fiecare fiind un personaj cu o psihologie distinctă și cu propriul său destin. Caracterologic, Tinu nu rezonează cu unii dintre colegii săi, precum Streleanțu, cam demagog, sau Racoveanu, important prin funcția sa de șef de partid, sau Herescu, precipitat și obsesiv, dar nici nu-i creionează numai în negru, remarcându-le și unele calități și înfățișându-i ca personaje suficient de complexe și de credibile. El este în dezacord și cu practicile ultrarevoluționare ale epocii, sugerate mai mult prin soarta unui personaj ca Muta, sau, în ce privește învățământul superior, cu lipsa unor profesori de valoare, cu îndoctrinarea dogmatistă a altora, cum era un cadru didactic de socialism științific, care nu admitea nicio contrazicere, cu faptul că erau promovați profesional acei colegi care abia se întorseseră de la studii din Uniunea Sovietică, sau cu trimiterea universitarilor, împreună cu studenții, la munci agricole, deși acolo se petrec și idile și se dezvăluie caractere etc.

Sofia este un personaj idealizat de autor, un prototip ideal, probabil fără un corespondent în realitate. Nu știm ce ideal de frumusețe fizică reprezintă, pentru că aura în care este învăluită și lumina spirituală pe care o proiectează prietenii asupra ei îi estompează trăsăturile fizice. Cei care o admiră sunt impresionați de sufletul ei generos, care ar dori să îi împace pe toți, fără a se dărui cuiva anume, deci nimănui. Cel puțin, nu lui Ovid și nici lui Tinu, deși, într-o noapte, doarme între cei doi pretendenți. Finalmente, este înfățișată și ca femeie reală, se pare nu tocmai fericită, în relația sau mariajul cu un anume Lambrior.

Personajele principale, Ovid, Tinu și Aurelian se disting prin vizinea lor asupra lumii, fiecare înțelegând și trăind într-un fel aparte raportul lor cu sistemul social în care sunt înglobați. Cei trei traversează împreună studenția din perioada anilor ’50 și, după susținerea licenței, devin, prin propriile lor merite, universitari. Împreună alcătuiesc un fel de triadă hegeliană, în care teza și antiteza sunt conciliate și depășite de către sinteză. Ovid, *teza*, nutrește idealul afirmării absolute a individului în luma dată, nu pentru a se claustra în propria subiectivitate, ci pentru a găsi în sine o lume perfectă. Cum idealul său de perfecțiune este irealizabil, sfârșește într-o depresie irecuperabilă. Aurelian, *antiteza*, bărbat puternic și fizic și psihic, se integrează în lumea dată,

dar nu printr-o acceptare oportunistă, ci datorită spiritului său realist. Căsătorit încă din studenţie cu Veturia, cu care are un copil, se desparte totuşi de ea din cauza mizeriei, înţelegând că nu-i poate oferi viaţa lipsită de privaţiuni materiale, spre care aceasta aspiră, dar îşi regăseşte echilibrul alături de o fostă studentă, care îl iubeşte cu adevărat pentru că găseşte în el nu numai un protector, ci şi un om cu deosebite calităţi sufleteşti. Tinu, *sinteza*, pare a fi un alter ego al lui Ovid, iluzionat, la rândul său, de idealul perfecţiunii, dar, spre deosebire de Ovid şi asemenea lui Aurelian, se deschide şi spre ceilalţi, cel puţin prin pasiunile lui erotice, încât se pare că se va izbăvi printr-un mariaj fericit. Cum Tinu este exponentul autorului, cele trei personaje principale pot fi considerate şi ca trei ipostaze ale autorului însuşi. Concepţia lui Tinu, de fapt a autorului, este aceea că destinul fiecăruia depinde atât de o anumită hărăzire, cât şi de împrejurările exterioare, eminamente sociale, care pot fi benefice sau potrivnice, dar că, mai presus de datele native sau sociale, se află omul, cu idealul său şi consecvenţa şi abilitatea de a-l susţine în orice condiţii, fie şi prin nespunerea lui cu voce tare, dar prin păstrarea şi afirnarea acestuia într-o viaţă desfăşurată în anonimat. Ovid, care sfârşeşte prematur, fără putinţa de realizare a unei societăţi mai drepte, îi transmite lui Tinu, prin câteva scrisori cu care se încheie romanul, dorinţa ca acesta să se consacre idealului social, pe care îl împărtăşiseră în comun, pe mai departe.

În pofida mulţimii personajelor cu destine inegale, romanul este unitar prin faptul că se centrează în mod constant pe raporturile dintre cele trei personaje principale, şi anume pe atitudinea acestora faţă de Sofia şi pe felul în care trăiesc şi se raportează la societatea timpului lor. Nici personajele secundare nu fac, însă, simplă figuraţie, fiind şi ele semnificative pentru un destin sau altul, chiar dacă mai puţin conturat. Un Vernea, bunăoară, remarcă faptul că niciun elev de la o şcoală vizitată nu optează pentru studii superioare umaniste. Acelaşi are o teorie interesantă, deşi discutabilă, despre raporturile dintre generaţii etc.

Pe lângă compoziţia centripetă, urmărită cu mână sigură, romanul se remarcă stilistic şi prin caracterizarea personajelor aproape exclusiv prin acţiunile lor şi prin stilul preponderent dialogal, ceea ce îi imprimă scriiturii un caracter alert, dinamic, fără a lipsi nici momentele de reflecţie ale autorului (care devin mici eseuri literar-filosofice) şi stilul epistolar, prezent în final.

Autorul are, de asemenea, un acut sentiment al naturii, memorabil în multe pagini, cum sunt şi cele care descriu ploaia care îl surprinde în drum spre Sofia, determinându-l să se întoarcă acasă pentru a-şi schimba costumul cel mai elegant, cămaşa şi cravata îmbibate de apă, cu veşminte şi încălţări obişnuite, de piaţă. Nu o dată imaginile naturiste devin metafore care lasă impresia unor veritabile poeme în proză. Nu întâmplător ne-a lăsat în manuscris şi un volum de poezii, apărut postum, intitulat *Haikuuri tapelane*. Despre acesta, poate, într-un eseu viitor.

Ioan N. ROŞCA

O împăcare fericită

Iată un roman, cu adevărat al zilelor noastre: **Livada regelui**, aparţinând **Silvanei Bolocan**, editat la Ideea Europeană, Bucureşti, 2022. Şi tema, şi mesajul său sunt „fierbinţi", cu un perpetuu punct culminant: natură versus civilizaţie, oraş versus sat, distrugere versus construcţie/reconstrucţie, decădere versus renaştere, interes personal versus interes civic.

Modernitatea cărţii se leagă de epicul ei atipic: romanul e constituit din patru nuvele, corespunzând „vivaldian" anotimpurilor: toamna, iarna, primăvara, vara, închipuind crugul anului, dispuse ciclic pe vârsta celor două mari personaje ale cărţii: ***Natura*** – reprezentată *in micro* prin *livada* şi **Omul**, arhitectul Brad – reprezentat *in macro* prin *rege*, subliniind în tot o rotunjime dificil de atins de către un autor la prima sa carte. Şi totuşi...

Silvana Bolocan este o judecătoare perspicace a caracterului, sufletului şi personalităţii umane. Construcţia cărţii sale e sugerată de la bun început de profesia eroului principal – evident, *un arhitect*, adică un specialist în ştiinţa şi arta de a proiecta clădiri; numai că sensul cuvântului *arhitectură* se poate referi şi la felul în care este constituit sau alcătuit *ceva, cineva*.

Brad este un personaj nu doar complet, ci şi complicat. El nu posedă numai *ştiinţă* în a proiecta şi a construi, ci şi *conştiinţă*. Implicarea lui în ceea ce face e de sorginte şi profesională, şi socială, şi de mediu, şi emoţională. Să îmbini atâtea fire în ghemul rotund al romanului e destul de dificil. Bărbatul duce permanent o luptă, care o angajează şi pe Eva, jumătatea lui, dar şi pe diverşii prieteni, în acord sau dezacord cu opiniile sale.

Când Brad se mută împreună cu familia într-una dintre aglomerările rezidenţiale apărute la marginea oraşului, el descoperă fericit *livada*, un petic de natură sălbatică şi sălbăticită în timp, supravieţuind ca prin miracol febrei dezvoltărilor imobiliare. Numai că soarta ei se preconizează a fi una tragică, în cursul anotimpurilor în derulare ale aceluiaşi an. Dispariţia livezii va hrăni conflictul inevitabil al omului modern: civilizaţie sau natură, jertfa interesului personal pentru păstrarea celui colectiv, forţa de a naşte din propria trăire o emulaţie civică, pentru împăcarea fericită a naturii cu civilizaţia.

Non multa, sed multum! Nu multe personaje, dar de ajuns cât să ilustreze elocvent subiectul romanului, nu multe dialoguri, dar vii și semnificative în simplitatea și esența lor. Deşi femeie, autoarea alege ca personaj principal al romanului un bărbat – Brad (nume special ales pentru a sugera verdele viu în toate anotimpurile!). Deși îndrăgostit de livadă (și ea, nu orice petic din natură, ci unul productiv și benefic omului, prin roadele sale!), el are sentimente bine temperate:*„...să ne controlăm dorinţele şi să le alegem doar pe acelea care au sens într-o imagine de ansamblu”.*

Pentru *regele* nostru, *„goana după aur, adevărata comoară pe care o căutase şi îi împlinise visul care îl împinsese să vândă tot ce avea şi să se mute în afara oraşului”* fusese *„livada sălbatică, aproape neatinsă de prezenţa umană în unele părţi, presărată de gunoaie în altele – unde el se simţea rege în fiecare zi”.*

Hibe ale lipsei de civilizație neaoșe sunt descrise cu pana jurnalistului contemporan, în care s-au unit sociologul, psihologul, profesorul, ecologistul, care nu se sfiește să pună sub lupă lipsa celor șapte ani de acasă și a celor alți șapte de școală ai unora, de fapt ai celor mulți*: „Aruncatul gunoiului pe câmp era una din cele mai hidoase faţete ale prezenţei omului aici. Dintre toate relele aduse de marşul inevitabil al oraşului – zgomot, trafic, aerul poluat – aceasta era unul dintre cele mai vizibile și care îi provoca cea mai mare amărăciune”... „Natura lupta în felul său cu aceste resturi care nu-și aveau locul acolo, înglobându-le în propria substanță”... „Este o problemă socială și, trebuie spus, una de mediu;”... „Este un nod gordian care va fi foarte greu de dezlegat; sunt toți prinși într-o plasă de interese și nimeni nu poate să miște un centimetru. În toată povestea asta, chestiunea gunoiului de pe câmp nu este prioritatea nimănui. Toată lumea închide ochii și se face că nu vede”.*

Romanul abundă în descrieri de natură, deloc deranjante, pentru că rar am întâlnit pagini demne de penelul unui pictor cu peisajele atât de viu colorate, în care forța și expresivitatea cuvântului să fie capabile să redea acea sinestezie a simţurilor, văz, auz, miros, tactilitate, motricitate... Toamna – *„Toamna își intrase în drepturi fără ştirea lui, iar acum copacii se îmbrăcaseră într-o haină colorată în tonuri de galben şi ruginiu. Fructele roşii şi coapte ale măceșului sălbatic, rămase suspendate pe crenguțele desfrunzite, își etalau desăvârșirea în aerul umed al dimineții. Verdele , ruginiul, galbenul și roșul se amestecau într-un nou peisaj, același loc, dar alt timp".* Iarna – *„Mergeau încet, fără grabă, în lumina albastră a dimineții, scoţând aburi pe nas, pe poteca albă care ducea spre livadă. În jurul lor totul era încremenit într-o linişte glacială, tulburată doar de scârțâitul gheții sub pașii lor. Departe, la orizont, cerul se luminase într-o culoare gri rece, în spatele căruia se ghicea răsăritul soarelui. Pe cărarea care îi ducea spre livadă iarba era acoperită de un strat subțire de chiciură, care se destrăma la fiecare pas în nori subţiri de gheață. Aerul rece le înghețase nările și obrajii”.* Primăvara – *„În mai puțin de o săptămână, micile petale ale copacilor din livadă au fost spulberate de vânt, iar în locul lor au început să crească frunzele de un verde crud. Cu toate acestea, pe coama dealului acoperită de tufişuri dese, primăvara venise în alt ritm și așternuse, abia acum, vălătuci de norişori albi şi roz. Fire subţiri de iarbă nouă începuseră să răsară pretutindeni şi curând verdele primăverii devenise culoarea dominantă pe micul petic de pământ de lângă casa sa".* Vara – *„S-au pus din nou pe biciclete, înaintând cu capul aplecat, pe sub crengile care se întindeau acum, verzi, deasupra drumului. Ajunși în vârful dealului, au lăsat lacul în urmă și s-au aventurat pe câmpul deschis, , acoperit de verdeață, punctat ici și colo de roșul macilor. O adiere uşoară mişca vârfurile înalte ale firelor de iarbă, care se ondulau, în valuri, ca o perdea uriaşă de mătase”./.../„Brad se întinsese în iarba înaltă, privind la micul univers populat de furnici, gărgărițe, insecte și alte lighioane ale pământului care-și vedeau nestingherite de drumurile lor în pădurea deasă de fire de iarbă încă ude de rouă. Câinele se aşezase alături de ei, pufăind cu limba atârnată de la căldură și efort”.*

Câinele Bobi, un personaj aproape „umanizat" și foarte prezent în paginile cărții, încearcă să reprezinte fărâma de animal din stăpânul său, iubind libertatea și natura, pe post de însoțitor credincios și nefăcând rău plantelor, păsărilor și altor viețuitoare întâlnite în explorările prin livadă.

Spaţiul e puțin *al trecutului*, foarte *al prezentului* și cu trimiteri incerte într-*un viitor care trebuie să* fie *al meditației juste și al faptei* idem. Concretizarea lui ține de *urban* cu paradoxul *civilizație*, dar *necivilitate* prin lipsă de educație și interese personale, *natură*, încă iubirea ei , dar și distrugerea ei: *„Orașele au crescut pe seama distrugerii mediului natural, iar agricultura a luat restul... Dar acum, că ai ras pădurea, nimic nu îți mai oprește vântul fierbinte și uscat..."*

Tot spațiu, dar al medierii între *înăuntru* (casa propriu-zisă) *și afară* (grădina, livada) apare *terasa*, unde se petrec meditațiile cuplului, discuțiile cu musafirii, jocul copiilor. Ea duce cu gândul și la echilibrul personajelor și al acțiunilor lor. Stilistic simbolizează raportul echilibrat dintre peisaje și acțiunea personajelor, dintre actanți și dialogurile lor.

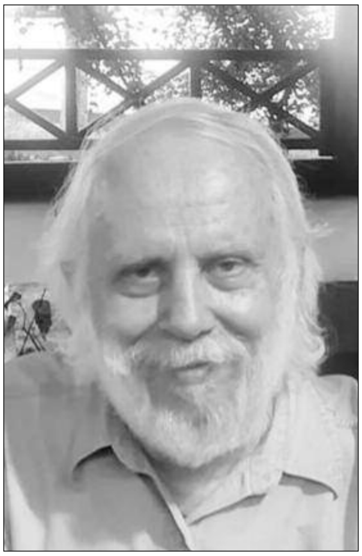
Forța narativă a autoarei rezidă nu doar în cele evocate până acum, ci și în mesajul către contemporani, către viitorime: *„Să zicem că toată treaba asta cu schimbările climatice e doar o poveste de adormit copiii. Dar toată mizeria pe care o producem, o respirăm și o înghițim... e ceva în neregulă aici. Cum stai tu, umanitate, în propriul gunoi, în felul acesta și continui să inventezi noi gunoaie?! Fără să te apese în nici un fel și fără să te gândești că tot ce pui în pământ, în aer și în apă nu o să se întoarcă cumva împotriva ta? Serios! Este oribil. Gândește-te că ce avem noi aici, pe peticul acesta de pământ, este reprezentativ pentru ce se întâmplă în întreaga lume. Un eşantion reprezentativ”.*

Cartea e una vie, care te pune pe gânduri, „cu impact pozitiv în multe direcții", vorba autoarei.

Când scrii astfel de rânduri, n-o faci doar de dragul scrisului și ca rod al unor bogate lecturi sau în calitate de bun și fidel cunoscător al limbii tale (rară demonstrație altminteri a cărților editate azi de edituri!), ci când, în afară de talent, posezi și simț civic, și curajul de a-l demonstra. Ca în acest roman, ca în această carte.

Passionaria STOICESCU

Autoportret de... Sultană

Dacă în *Dragoneasa* (Bacău, Editura Ateneul Scriitorilor, 2019) am depistat o tentativă de evadare dintr-o captivitate asumată, cu „iz de Vaslui“, în noua carte de poezie a **Mihaelei Băbuşanu, *Semne şi însemne/Signs and marks/Signes et insignes*** (Oneşti, Editura Magic Print, 2023), suntem îmbiaţi să descoperim alte *semne* şi *însemne* ce-i jalonează existenţa, rămasă la fel de complicată şi de alambicată.

Şi cum „Neuitarea suflă ca un crivăţ“ peste ea, amintirile din oglindă stăruie, bulversând-o în suficientă măsură ca să înţeleagă că oricât a încercat să se elibereze de rău, a rămas la fel de captivă și că doar gândurile „zboară-n neştire/ Până în zori de zi“, doar lacrima e „clară şi precisă“.

Îngrijorată că timpul este „tot mai nerăbdător“ în ce o priveşte (*După spălatul de dimineaţă/ Nu-mi mai surâde aceeaşi prospeţime,/ Sprâncene ridicate şi crevase/ - Altădată sclipiri de turcoaze* -), se întreabă, a câta oară, cine e, ce ar fi fost fără persoana iubită, ce i-ar fi rezervat soarta în absenţa acesteia, ce ar fi meritat şi ce ar fi primit vizavi de propriile dorinţe, dar constatând că „totuşi ce a fost greu a apus,/ Tot ce a fost de neîmplinit s-a împlinit“, alarma se estompează şi, contrar aparenţelor, se declară oarecum mulţumită: *Am un rost, un loc, un scop,/ O anume notorietate,/ Sunt ce sunt pentru că tu ești,/ Deunăzi chiar şi timpul/ Mi-a mărturisit, neoficial,/ Că o să se străduiască/ Să fie ceva mai răbdător cu mine.*

Trăieşte, în consecinţă, prezentul, dar din nou se refugiază în „amintiri şi vise/ Tot mai adânc“, cel ce nu i-a adus „ploaie benefică“, ci „doar secetă“, rămânând „mai insinuant ca oricând/ acolo, printre amintiri“, semn că dragostea „pentru tot ce-a fost/ Nu s-a stins,/ Doar a apus firesc/ Odată cu seara frământărilor“ şi că mirosul „de iubire curmată brusc“ persistă, reînviind înlănţuirea de-o vară, în care dragostea ei „fără opreliști, fără hotar,/ Dar mai ales fără rost“ s-a consumat sub un soare neiertător, „Acelaşi sub care/ plante de sezon/ Ne desfată şi-apoi mor“.

La un lustru de când moartea şi neiubirea au prins-o „ca-ntr-o tornadă“, au învârtit-o, ameţit-o şi lovit-o, i-au „smuls inima, ochii, mâinile şi picioarele“ şi au aruncat-o ca pe „un stârv/ prăduit de păsări şi jivine“ să-şi continuie viaţa „ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic“, îngerul păzitor i-a retrezit „Dorul de a fi vie“, dăruindu-i nu doar „stropi de apă neîncepută“ să mai poată privi frumusețea acestei lumi, ci şi „speranţă şi vis,/ Gând şi alinare“ pentru a o lua de la început.

Deşi e conştientă că ar mai fi putut călca pe „rouă, pe cioburi sau pe nisip fierbinte“ doar pentru „o fărâmă de nelinişte“ din privirea celui ce i-a provocat nopţi fără somn, e gata să replanteze într-un „alt sol poate mai roditor“, ca pe iasomiile abia răsărite, noua iubire, mai convinsă ca oricând că din atâtea „mistere, orgolii şi lacrimi“ va răsări, în sfârșit, ceea ce atât de mult și-a dorit.

Iar minunea avea să se întâmple, căci din întruparea celor două suflete pereche avea să se ivească un „pământean blond cu ochii albaştri“, care-i aminteşte nostalgic de părinţii dispăruţi (*Mâinile mamei/ au răsărit astăzi/ mai frumoase/ şi mai netede/ ca oricând,/ căldura lor/ o simt/ de fiecare dată/ când Mihail/ mă ia ştrengăreşte/ de mână.* - Mâinile mamei; *Din adâncuri,/ ochii albaştri ai tatei/ s-au preschimbat/ în flori de nu mă uita/ care mă fixează/ ştrengăreşte/ în fiecare dimineaţă/ de pe perna de-alături.* - Ochii albaştri ai tatei) şi o fac să se prindă într-un dans cu semnificaţie pentru cine vrea să înţeleagă: *Mă prind în hora zânelor/ şi mă pomenesc/ în prima tinereţe./ Slavă Domnului însă,/ totuşi,/ cu Mihail de mână./ Până la sfârşit/ ne urmăm însă rostul/ şi datul/ fiecare/ în felul său.*

Din această clipă, cum avea să remarce şi Valeria Manta Tăicuţu în prefaţa noii cărţi încredinţate tiparului de poeta băcăuană – **Semne şi însemne/Signs and marks/Signes et insignes** –, „bucuriile mărunte din familie, amintirile luminoase asigură echilibrul emoţional şi înnobilează universul domestic pe care-l ilustrează textele poetice, dau un sens existenţei şi protejează de căderea în gol şi în suferinţă“.

Asta nu o scuteşte însă întru totul de tristeţe, care o inundă din când în când, mai ales când dorul de casa în care a copilărit şi de ai săi o face să se simtă ca o strămutată văduvită de cele mai dragi elemente: *Sunt o bucăţică de pădure/ din Cantonul Silvic nr. 9 Băbuşa/ Strămutată în buricul Bacăului şi transformată în parc./ Flora mea spontană abundând în ghiocei, viorele,/ lăcrămioare şi brebenei/ Este înlocuită cu lalele, crizanteme şi alte specii de Olanda,/ Muşchii, ferigele şi pătura de frunze moarte/ cu un gazon tuns excesiv de des,/ Pietrele de hotar şi odihnă înlocuite/ cu bănci şi pietre vopsite,/ Puii de copac sunt eliminaţi din faşă, maturilor li se/ dictează direcţia, înălţimea şi durata vieţii,/ Bătrânii nu sunt sub nici o formă acceptaţi/ şi drujbele haine le curmă periodic viaţa,/ Izvoarele şi pâraiele mele sunt capturate/ în fântâni arteziene/ Lianele sunt înlocuite de tiroliene,/ Vechea faună are o cu totul altă componenţă,/ un procent îngrijorător de hiene şi porci (nu mistreţi),/ trilul mierlelor înlocuit de croncănitul ciorilor, doar/ copacii sunt la fel - au acelaşi scop/ şi deşi nedreptăţiţi, ignoraţi, neajutaţi,/ batjocoriţi sau schilodiţi, nu şi-au schimbat caracterul:/ au rămas la fel de altruişti, drepţi şi blânzi cu oamenii/ care nici acum, în al 12-lea ceas, nu-şi dau seama/ că nu ar putea respira fără ei.*

Albită de „timp şi de dor“, începe acum încă o mare încleştare (*Bătălia mea/ Pentru o fărâmă de neuitare/ Se dă pe Pământ.*), nu înainte de a ne arăta încă o dată cine este (*Sunt o pădure de foioase,/ Stejar, ulm sau tei, carpen, fag sau salcie,/ Uneori sunt iepure, alteori lup,/ Adeseori căprioară sau, după caz, mistreţ,/ Nu îmi place să fiu fazan/ şi nu reuşesc să fiu vulpe,/ Sălbatică ca* (sic!) *o pisică/ Mă las*

ademenită cu bună ştiinţă/ ca o veveriţă de pumnul de alune,/ Am patru anotimpuri/ Care se succed frecvent,/ Şi-mi susură izvoare/ Poveştile vieţii mele s-au scris adânc/ În cele mai întunecate hăţişuri/ Şi în cele mai mai expuse luminişuri,/ Cu voce de mierlă îmi încânt pruncul,/ Cercurile vârstei adânc încifrate,/ Phloemul şi xilemul, nici un baston expus.), de a-i trimite o scrisoare fostului iubit, căruia îi spune în sfârşit adevărul, de a-şi face autocritica, de a-şi atenţioneze minunea de Prâslea „bălai cu ochii cei mai albaştri" (*Mihail, ţine minte:/ aici ţi-au fost bunicii!*), de a se bucura de fiecare clipă şi de a se simţi ca adorata sultană Hurem, când, pe pământ musulman, nu se leapădă de Dumnezeu, dar se lasă copleşită de complimente, „peţită şi curtată", ca şi cum ar fi „singură şi în căutare", tot mai încântată că în acea zi trandafirii Anatoliei înfloresc doar pentru ea şi că, pentru prima dată, valoarea sa fizică e „cântărită în aur/ şi face chiar mai mult decât o supraestima tata".

Deşi are acum cam tot „ceea ce şi-ar dori/ O femeie normală, cu scaun la cap/ Linişte, apreciere, iubire" şi un urmaş pe care-l îndrăgeşte mai mult decât credea atunci când se ruga Cuvioasei, în mintea ei tot se mai făptuiesc dorinţi subversive, transpuse apoi în poeme „cu subînţeles", dovadă că „Suflă vântul ispitei peste iasomii" şi că arheologia existenţei sale are încă multe necunoscute.

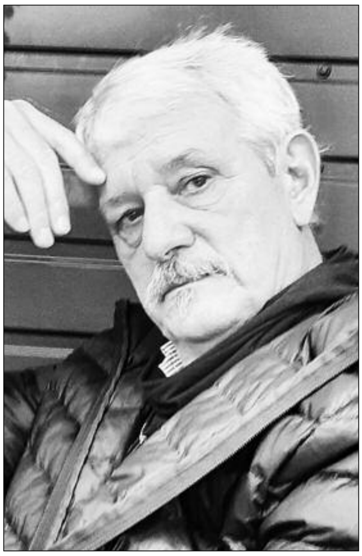
Spovedindu-se fără teamă, Mihaela Băbuşanu probează şi de această dată că oricât s-ar precipita, enerva şi supăra „repede ca un dragon", ştie să numere în gând până la 100 ca să evite „impactul major", însă atunci când e lovită fără motiv, deşi iartă, nu uită şi nici nu plăteşte „clasic, cu aceeaşi monedă", pentru că nu duce niciodată „lipsă de idei".

Ştiind în forul său că „tulbur(ă) destul" şi simţindu-se bine în pielea celei care este azi, ştajnica „femeie bonsai" de ieri îşi atenţionează cu fină autoironie preopinenţii şi cititorii (*Sunt o mignonă cum nu aţi mai văzut,/ Sunt straşnic de puternică, rezist la curse grele şi lungi,/ Deşi peşte fiind, am renăscut ca Pheonix,/ ştiţi şi voi cum, din cenuşă...*) că îşi cunoaşte valoarea, aşa încât nu putem decât să-i dăm dreptate când afirmă: *Poezia mea a venit pe lume ceva mai târziu/ Decât o cer tendinţele/ Dar s-a remarcat şi impus imediat,/ Are personalitate proprie, este tumultoasă,/ Bogată-n conţinut,/ Poezia mea are părul bălai şi ochii albaştri/ şi poate cel mai atractiv conţinut./*

Degustând-o cu reală plăcere şi amintind celor interesaţi că au la dispoziţie, în acelaşi sumar, variante traduse aplicat de masteranda Laura Elena Dobrin (limba engleză) şi de poeta Florentina Stanciu (limba franceză), pentru a evita cele câteva „versuri pline de o grozavă cacofonie", cum le numea Iacob Negruzzi, îi recomandăm autoarei o mai mare atenţie atunci când îşi trimite la tipar poemele, cu atât mai mult cu cât editorii şi tipografii au cu totul alte griji.

Cornel Simion GALBEN

Două cărţi cu poezii native de Emilia Amariei

Condeierul Emilia Amariei îşi duce zilele într-o harnică izolare impusă de destin, în Ungurime, satul Idicel din judeţul Mureş, singură astăzi între străini, dar cu certitudine locuind pe mai departe cu sufletul în locurile natale, la Sabasa în comuna Borca din judeţul Neamţ, cu luminile prunciei şi adolescenţei de care vajnica moldoveancă nu pare că se va despărţi vreodată. Am primit în dar de la autoare şi aceste două cărţi cu texte lirice: ***Avatare***, respectiv ***Cuvinte de leac***, apărute ambele la Oneşti: Editura Irizor, respectiv 110 şi 106 pagini, în anul 2022, cu inspirate coperte realizate de Tudor Vodă. Comentariile mele privesc laolaltă conţinuturile acestor două cărţi de poezie, notând în continuare trimiterile din primul volum cu *A*, iar din cel de-al doilea cu *B*.

O bine realizată imagistic profesiune de credinţă, antologabilă în ceea ce unii istorici clasează ca fiind arta poetică «feminină» a ultimelor veacuri de poezie românească: *Tăcere... să se audă liniştea cum se aşază/ pe marginea gândului./ Nu ţipaţi la mine, cuvintelor,/ mă tot scobiţi prin creier, ca nişte burghie/ şi nu vreau să vă nasc înainte de vreme./ Aşteptaţi-vă rândul întrupării,/ când e timpul tăcerii nu sfâşiaţi liniştea./ Vi se cuvine un repaus în cămaşa de umbră/ a iubirilor mele* (**Nu ţipaţi la mine, cuvintelor**, *A*, p.7). Binomul *tăcere – linişte* înfloreşte armoii lirice: *învăţ să curg,/ legând spaţiul dintre tăceri/ cu firul cuvintelor salvatoare* (**Furci caudine**, *A*, p.13); *Credeam că liniştea e un loc, credeam că are o patrie* (**Canoanele minţii**, *A*, p.16). Precum în proza dumisale, Emilia Amariei cultivă şi în versuri cu oarecare emfază lirică un esoterism virat cu frusteţe spre neo-dacism, onest şi tranşant – atribute ce îi caracterizează, până la un punct, personalitatea şi dârzenia creatoare: *Este momentul în care/ mă transform în lup eteric* (**Avatare**, *A*, p. 11); sau invocă virtuţi ale credinţelor precreştine: *Cine-a ştiut că nu se plânge dusul,/ Ci-ntoarcerea se-ntâmpină oftând?/*

Strămoșii daci, ce-au venerat „apusul”,/ Iar nașterea o venerau plângând (**Vremuri zălude**, *B*, p. 87). Dacismul în vogă suportă chiar completări esoterice asiate, în dicțiuni retorice ficționale, patetic-evocative: *când mi-e dor cânt o doină de jale/ ruptă din inima Daciei/ mă urc pe Ceahlău și-l invoc pe/ Zalmoxis să-și binecuvânteze pădurile/ sunet de codri aud cum răsună/ bătrânii la sfat se adună/ legende coboară din Floarea de Lotus/ și tare mi-e dor să fiu dor/ când mi-e dor* (**Când mi-e dor**, *B*, p. 83-84). La fel, între *dragoste* și *iubire* – noțiuni distincte fără a fi antagonice – Emilia Amariei stabilește rapoarte stilistice acoperind o arie tematică preponderentă. Versul impune o sublimare a sentimentului și a trăirii virtuale, virtuoase chiar, dar prin aceasta cu nimic mai impetuoasă, ci dimpotrivă, de o vivacitate dionisiacă actualizată formal și adaptată conjunctural: *Încă o noapte înghețată,/ o noapte de beton,/ un timp crud,/ ora aceea când/ mă furișez într-o/ meditație regresivă* (**Avatare**, *A*, p. 11).

Patriotismul franc al Emiliei Amariei se cuvine menționat în consubstanțială trăire cu umanismul imanent versurilor: *Piere poporul, îngropându-și/ buciumele, istoria, credința;/ asemenea unei mame/ care-și privește copiii înecându-se/ și nu țipă, nu se aruncă în val,/ ci stă împietrită pe malul surpat* (**Tăcerea bobului de grâu**, *A*, p. 9). Poeta rezonează la ideea reunificării celor două Moldove, în consonante versuri de factură unionist-patriotică, fraternizând în absolut cu poeții cândva conduși de lirele unor Alexei Mateevici, Leonida Lari-Iorga, Grigore Vieru și ceilalți: *Dulce pământ de dincolo de Prut,/ Să mi te șteargă din hrisoave-au vrut,/ Ți-au dat și nume nou și-o hartă nouă,/ Rupând Moldova sfântă pe din două* (**Glasul sângelui**, *B*, p. 69). Ecoul eminescian internalizat răzbate năvalnic, de neoprit, răbufnind doinit: *Pe o parte mă bate norul,/ Pe cealaltă arde dorul,/ Pe la mijloc mă străbate/ amara străinătate* (**De-aș fi lacrimă amară**, *B*, p. 64).

Discursivitatea liricii lunecând spre fastidiozitate este contracarată la Emilia Amariei de plasticitatea unor imagini în care figura de stil a metaforei poate fi exploatată așa cum se cuvine, până la miez, iar rezultatele pot fi pe măsură: *în taina rugăciunii de noapte/ sufletul încearcă să coboare/ de pe cruce* (**Două maluri**, *A*, p. 8); ori: *expulzat din propriul corp/ îmi privesc cu detașare/ avatarele* (**Avatare**, *A*, p. 12). Un exemplu de virtuozitate sunt cele 24 de versuri cu rimă unică, în textul **Și mă duc...** (*B*, p. 66). Emilia Amariei se prezintă așadar ca un poet interesant, dotat cu talent și dăruire, un profesionist devot pe care confrații continuă să îl respingă pe nedrept și fără explicație, din organizația de breaslă.

* * *

Cultivarea câtorva aspecte de prezentare în fața contemporanilor și implicit a istoriei literare, configurând adică un stil de garderobe stilistice, specifice unui grup neconfigurat ca atare, neurmând indicațiile unui program cultural și cu atât mai puțin direcția vreunui manifest estetic, îi aduce laolaltă pe câțiva din cratorii de versuri cu drept cel puțin egal de ființare în Cetate, cum au dobândit bunăoară alți confrați, grupați solidar în jurul câte unui program mai neo-avangardist de expresie literară sau altuia, în spectacolul ce ni se oferă astăzi, cu mai multă sau mai puțină susținere guvernamentală ori particular-financiară, în arenena a ceea ce, îndeobște, numim prin sintagma «viața literară» - ne referim la viața literară de expresie românească.

Membrii acestui virtual «grup» – pe care cu îngăduința dumneavoastră i-am numi, simplu, *nativi* – deși răzleți ca apartenență, își sunt asemenea prin câteva caracteristici, la urma urmei estetice: practicarea, decisă cu toată hotărârea, a expresiei poetice de tip «clasic», mai precis a prozodiei formelor fixe, respectând de cele mai multe ori punctuația recomandată academic, strofa, ritmul și rima cultivate în puținele veacuri anterioare celui în care ne aflăm, ori folosesc chiar rima interioară meșteșugită. Arta nativilor demonstrează cu prisosință valabilitatea portantă a formei susnumite – deși pentru actualii rebeli progresiști vetustă și imposibilă – dar nu mai puțin valoroasă în ultimă instanță, decât oricare experiment literar actual. Tematica nativilor acoperă predilect spațiul nostalgiei satului românesc în subspeța casei părintești părăsite în amintire, neabandonată în uitare și scufundată în nostalgii ale factorilor specifici natali și nativi; curăția sentimentelor de dragoste, de iubire; sensibilitatea la bine, adevăr și frumos; revolta neputinței îndreptării cursului vremii împletită cu dorul ancestralelor valori; expresii ale revoltei în fața oricărei dictaturi, fie ea și dogmatic-religioasă, în termeni psalmici ori, pe-alocurea chiar revoluționar-iluminați; patriotismul nepatriotard, ancorat în dragostea firească pentru pământul natal, pentru neamul cu vii-morți-nenăscuți, pentru dreptul firesc la existență și literar-culturală al oricărui neam; apoi respectul pentru specificul ancestral, cultura străbunilor morți și cultul pentru aceia, inclusiv pentru reprezentanții de seamă la nivel literar, filosofic și spiritual, ca piscuri reprezentative etnocultural; curajul unor opinii cu adevărat eroice fără a fi contraculturale; demnitatea exprimată prin limpezimea enunțurilor critice, acide uneori, adresate puternicilor păstrători de nedrepte hotare, hămesiților, corupților, impostorilor, criminalilor și tuturor ticăloșilor aflați la pârghii ale «puterilor» zilei. Ca fenomen diacronic, *nativii* configurează un răspuns, o reacție la contraliterarul mizerabilism al zilelor din urmă, aflat oarecum în descreștere, dar încă încăpățânat și patetic susținut de taifunul *Cancel Culture* în setea, insațiabil-zeflemitor-îngâmfată până dincolo de *hybris*, de acaparare a atenției tarabelor, juriilor & răsplăților literare. I-am aminti, între actualii noștri *nativi*, fără pretenții exhaustive, firește și cerându-le scuze celor necitați, pe poeții mai mult ori mai puțin cultivați în prezent: Emilia Amariei, Miruna Mureșanu, Dan Dănilă, Ioan Topârceanu, Dumitru Mălin, Ioan Gligor Stopița, Lörinczi Francisc-Mihai, Victor Albu, Dumitru Cristănuș, Emil-Sergiu Varga, Costel Simedrea, Maria Trif și câți alții, iar din generațiile afirmate anterior, pe întemeietorii involuntari ai respectivului «nativism» de dinainte de anul 1989: Mircea Dinescu, Teofil Răchițeanu, Traianus/Traian Vasilcău, ori Adrian Păunescu, Corneliu Vadim Tudor, Mihail I. Vlad și mulți alții, cum mai demult poeții Zaharia Stancu, Valeriu Anania, Zorica Lațcu Teodosia ori Cezar Ivănescu – epoca aparținând ideologic național-comunismului în care cu toții am crescut, de bună seamă, unii rupându-se de el mai mult ori mai puțin. Aceste observații nu propun nici pe departe revenirea la ceea ce este de abhorat din trecut, ele doar susțin că revoluțiile culturale prin eradicare, amnezie și prăbușirea cu program în praf și pulbere a experienței acumulate în trecut nu generează și nu reprezintă un pas spre progresul pământenilor, indiferent sub ce stele evoluează limbile lor literare. Cu precizarea că nu derapajele ideologice, nici păcatele tinereților sau alte aspecte de biografie personală mai veche sau mai recentă interesează, cât calitatea estetică și, cum să nu!?, aceea paideic-morală a textelor, analizate ca atare.

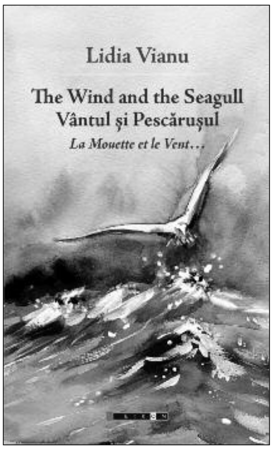
Mihai POSADA

Îmbrăţişând cerul, îmbrăţişând marea

Profesor la Catedra de Engleză a Facultăţii de Limbi Străine din cadrul Universităţii Bucureşti, director al Masteratului pentru Traducerea Textului Literar Contemporan (MTTLC), doamna **Lidia Vianu**, iubindu-şi în egală măsură profesia şi scrisul, a publicat de-a lungul timpului poezie, proză, critică literară (legată în principal de literatura britanică modernistă şi contemporană) şi traduceri din literatura română în limba engleză. De asemenea, a înfiinţat Editura online a Universităţii din Bucureşti, *Contemporary Literature Press*, care funcţionează sub auspiciile sale.

La sfârşitul anului trecut, la *Editura Eikon* din Bucureşti i-a apărut volumul bilingv **The Wind and the Seagull/ Vântul şi Pescăruşul** (*La Mouette et le Vent*...), volum care conţine poeme în proză scrise cu mare rafinament literar, confesiuni-epistolă însoţite de un dramatism discret, o poveste de dragoste a cărei tensiune poetică este condusă echilibrat, crescând într-o retorică pe cât de sensibilă, pe atât de lucidă.

O iubire imaginară, sau poate nu, o poveste a visării şi scufundării în apele invizibile ale emoţiei structurează un edificiu poetic solid, învăluit în lumini şi umbre. Fragmente fulgurante compun o poveste stranie, o călătorie alături de cel iubit purtată în minte, purtată în gânduri, pentru că gândurile nu se opresc niciodată, călătoresc împreună cu trenul simbolic şi intim, uneori prea leneş, alteori în goană, prin gări care nu există, într-o mare singurătate:

„Sunt zile în care mă ajuţi să pornesc trenul. Îi pui dinainte un tunel, iar el se duce. În goana lui, aproape că nu pot să stau în picioare. Nu se mai vede afară pe geam decât o linie care aleargă – doar atât. Acelea sunt zilele când îmi umpli sufletul. Îţi deschizi inima, şi ţi se scurge sângele în sângele meu.

Nu mă las pradă fricilor, cu toate că trupul meu te ajunge târziu, atât de târziu."

Ca într-o fotografie sepia, un tren este împins pe şine de două minţi frumoase, de intensitatea trăirilor în tăcere, de dogoarea clipelor vii dar atât de puţine: „Între sufletele noastre arde drumul de fier."

În acest jurnal al memoriei şi al visului sunt încorporate cuvintele celui iubit, ele fiind adânc gravate în mintea poetei care îşi spune povestea. Intangibil sau aievea, fără nume, subtil, el este prezent în corpul poemelor cu „toată fiinţa de argint viu".

Între vis şi realitate graniţele sunt fluide, o linişte biblică este urmată de o suferinţă sfredelitoare; „când durerea pune stăpânire pe trup, sufletul este un alt univers":

„Înjunghiată. Durerea ei izbucneşte în mine. Acest suflet neaşteptat mă găseşte într-un trup de căprioară. Înjunghiată noaptea de o mână de om. Uimirea din ochii căprioarei. Lovitura. Trecerea mea rapidă prin fiinţa de carne a căprioarei devine o agonie fără sfârşit.

Suferinţa îmi rămâne întipărită în mine. La fel şi urletul universului. Mă aflam în interiorul unui trup care refuza să scoată cel mai mic sunet. Refuza orice mişcare, orice loc şi orice fel de timp. Singur cu durerea.

Sunt memoria universului. Port în mine suferinţa. Las în urmă căprioara îngenuncheată. Undeva trebuie să existe o tămăduire."

O poveste târzie, „prea târzie", poartă în paginile sale imaginea Vântului şi a Pescăruşului, care încearcă să îşi rotească lumile împreună, gonind între mare şi cer, într-o clipă veşnică. Şi totuşi, note sumbre întunecă această poveste, sunt creionate goluri şi plinuri, speranţe urmate de regrete, o dureroasă defazare a jocului Vânt-Pescăruş, ţipăt şi murmur de doliu. O iubire incandescentă izbindu-se mereu şi mereu de zidul pe care fiecare îl zideşte pentru sine:

„Ori de câte ori Pescăruşul plecase la drum către Vânt, se izbise de un zid apărut între ei cu totul inexplicabil.

Ori de câte ori Vântul îşi dorise să cheme Pescăruşul, propria lui minte fusese zidul care îl făcuse să amuţească.

(...) Vine o vreme când nu mai stă în puterile lor să zboare. Atunci trebuie să aştepte pe partea de aici a zidului. Lipsiţi de vedere, mână în mână, muţi. Provizorii."

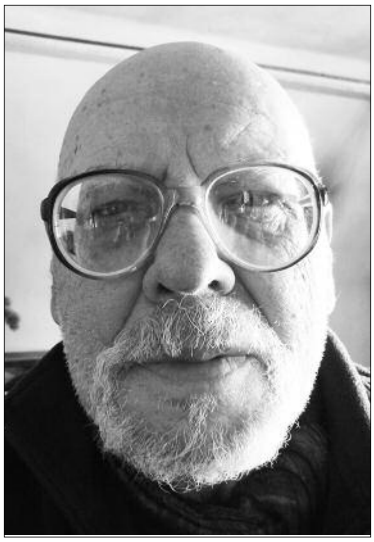
„Poezie înseamnă să faci cuvintele să tacă", spune doamna Lidia Vianu, examinând cu luciditate limita mecanismelor lirice, pentru că nici patosul trăirilor şi nici emfaza discursivă nu ne apropie de poezie.

Remarcabilă este coerenţa discursului liric pe parcursul acestui volum care cuprinde patru secţiuni (*Zidul, Vântul şi Pescăruşul, Lasă poemul să te schimbe până ce eşti eu* şi *DuhUmbră, Aură, Flacără, Lumină*). Curăţenia şi fineţea textului scris, preocuparea pentru amănunt, forma simplă şi luminoasă a poemului, precizia şi gama semnificaţiilor – toate îngemănate într-o anume cuminţenie şi aşezare pe făgaşul potrivit –, fac din lectura acestei cărţi o bucurie de nepreţuit.

Las aici unul dintre numeroasele poeme cu care am rezonat, aşa cum am rezonat cu toată această frumoasă poveste, la capătul căreia, aşezând pană lângă pană pe nisip, am putut să (re)închipui o pasăre la marginea apei:

„Somnul acela de când aveam patru ani şi nu erai cu mine. Singurătatea aceea când scoteam braţul pe fereastră să ating un copac şi nu erai cu mine. Vremea aceea albastră când am zburat peste Mediterana şi nu erai cu mine. Această dimineaţă-amiază-amurg, când nu mai contează că [nu] eşti–"

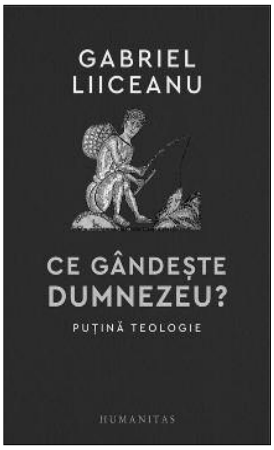
Liliana RUS

Cum gândește Dumnezeu?

Pornind de la ironia lui Caragiale privind modul în care era respectată deontologia jurnalistică la noi, Gabriel Liiceanu ridică ironia la un nivel superior legat de modul în care ființele umane își explică schizoid realitatea (1). Dacă știința înaintează onest pe drumul ei care nu e atât de liniar pe cât ne apare privind seria descoperirilor sale, religiile încrezătoare în bagajul lor mitologic emit pretenții cognitive incontestabile. Ciudat este că toate aceste pretenții sunt pe fondul unei pierderi, și nu de azi de ieri, a căii spirituale. „Tradițiile spirituale nu sunt gândite într-un model de lume dominat de verticala transcendenței. Accentul cade pe proiecția Adevărului în planul nostru de existența și pe examinarea atributelor sale de unicitate și universalitate" (2) spune Anca Manolescu într-un dens studiu.

Explicația profundă a acestei stări de lucruri ar putea fi găsită în câteva rânduri ale lui Mircea Eliade: „Dar nici într-o cultură în afară de a noastră nu te poți opri în mijlocul unui ritual de trecere și instala într-o situație aparent fără ieșire. Căci ieșirea constă tocmai în terminarea ritualului de trecere și rezolvarea crizei, atingându-se un nivel superior, luându-se cunoștință de un nou model de existență. Nu este de conceput că, de exemplu, se poate întrerupe un ritual de trecere inițiatic; în acest caz, tânărul nu va mai fi nici copilul, nici adultul care ar fi trebuit să fie după toate probele".

Ce putem înțelege din cele de mai sus e faptul că experiența spirituală a omului istoric e una întreruptă și acest om – adică noi – rămâne neîmplinit, iar istoria, se pare, chiar de oameni neîmpliniți are nevoie.

Dar ce știau cei vechi și noi nu mai știm ?

Știau că experiența spirituală trebuie ferită de cuvinte. E cât se poate de bine cunoscut faptul că toate riturile de inițiere erau păzite de un secret a cărui dezvăluire se pedepsea cu moartea. Intenția maeștrilor inițierii era să-l facă pe novice să trăiască probele la care era supus nu ca pe niște încercări neprimejdioase, ci ca experiențe neașteptate și cutremurătoare. Renașterea trebuia să fie urmarea unei morți-trăite în toată grozăvia ei. Ceea ce maeștrii inițierii doriseră era să creeze un scenariu ce reproducea situații în care ei înșiși fuseseră prinși și în care trăiseră experiențe spontane, și anume era vorba de ruptura de nivel, înstrăinare totală împinsă apoi la experiența morții reale, iar acesteia îi urma saltul de nivel al unei cunoașteri mistice, pătrunse de sacru. Înțelegerea mistică trebuia trezită, venind din lăuntrul novicelui. Trăindu-și moartea novicele se pătrundea de felul de a „gândi" al sacrului ca joc al contrariilor și acesta oferea cheia înțelegerii a tot și a toate. Cunoașterea mistică e una săracă, ceva de genul „gândirii evocatoare a ființei" lui Heidegger, dar doar ea poate duce la o corectitudine epifanică.

Marea mutație care se produce odată cu intrarea în istorie e trecerea de la gândirea mistică la o gândire mitică. Se pare că abandonarea ritului de inițiere care nu mai era înțeles e simultană cu o derivare a experienței spirituale din registru existențial în cel discursiv al unui sacru expus verbal și care implica credința în locul evidenței. Riturile de inițiere ce se doreau un fel de sacralizare de cultură trec și ele într-o zonă virtuală devenind basme fantastice.

Acest nou sacru – un sacru sintetic, artificial – e populat de Ființe Supranaturale tribale inventate ce iau locul Ființei Supreme ce se dăruia direct, prin revelație. Realul ce se dezvăluia ca miez al acestei lumi se mută într-un tărâm fictiv. De fapt e momentul când începe desacralizarea iar acest regres spiritual poate fi observat și în *Biblie* unde Ființa Supremă, creatoare, bună, dedicată vieții e înlocuită cu o zeitate tribală crudă, geloasă și răzbunătoare care pretinde credința.

Situația noastră e, și nu de puțină vreme, aceea de a fi captivi într-o realitate virtuală țesută din mituri și dogme căreia nu-i putem da de capăt. Religiile au devenit ateice, lipsite de sacrul real, și în ele verticala a fost înlocuită de o orizontalitate labirintică discursivă.

Când se mai produc experiențe spirituale în vremurile noastre ele se petrec nerecunoscute ca atare. Dacă Dostoievski își mai poate atașa experiența înțelesurilor cristice, un Albert Camus se declara ateu deși era un om profund spiritualizat ce însă refuza sacrul sintetic. Albert Camus ne poate apărea ca un ateu mistic și într-un eseu cum e *Cu moartea în suflet* pașii experienței spirituale trăite se arată deslușit. Ajuns în Praga ale cărei frumuseți nu aveau cum să-i vorbească sufletului său mediteraneean autorul trăiește până la capăt înstrăinarea iar atunci când își mai întâlnește și moartea identificându-se cu un client ce murise într-o cameră alăturată din hotelul în care locuia criza e totală. Abia asumându-și moartea el renaște și recuperează lumea în toată splendoarea ei cum o arată rândurile despre Italia în care transpare sacralizarea clipei. *Omul revoltat* nu e o carte de idei, ci cartea unui om iluminat pentru care viața prezentă e mai importantă decât orice ideologie care promite fericirea, dar pe un munte de cadavre.

Nu același lucru i se întâmplă lui Sartre care deși fusese și el pus pe drumul unei experiențe spirituale cum o dovedește *Greața*, în care lumea e prezentată în destrămarea ei – o ruptură de nivel – își va întrerupe experiența fugind într-un eu hipertrofiat ce caută gloria. Neîmplinit lăuntric, Sartre devine un măscărici politic insistând să susțină o ideologie utopică chiar și atunci când ea se dovedește criminală. Devenit penibil în anii bătrâneții, el încerca în timpul manifestațiilor studențești din 68 să se lase arestat doar pentru a mai gusta un pic de glorie.

Trăim se pare într-o mare confuzie și încercăm să ne împlinim cu multe, prea multe vorbe, deși preferabil ar fi să trăim acel puțin care ne iluminează.

Marius IOSIF

Note:

1. Gabriel Liiceanu, *Ce gândește Dumnezeu?, Puțină teologie*, Editura Humanitas, București, 2022.
2. Mircea Eliade, *Mituri, vise și mistere*, trad. Maria Ivănescu și Cezar Ivănescu, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2010, p. 61.

Debut e-book

Cu sufletul de mână…

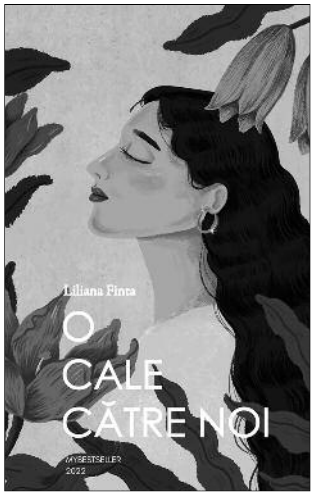
Am răsfoit toată viața cărți… Din clasa a treia, de când am citit *Toate pânzele sus*, un roman enorm scris de Radu Tudoran, și până azi. Am citit și am revenit asupra cărților citite, cu toate de hârtie, până acum câteva zile, când am primit o carte… e-book. De fapt, am primit o abstracțiune, https://l.facebook.com/l.php?u etc., adică un link, și abia prin el am deschis, pe Internet, cartea cu pricina…

Cartea electronică despre care vorbesc se numește **O cale către Noi**, este semnată de **Liliana Finta** și a apărut la Editura Virtuală, în anul 2022. Autoarea a urmat cursuri de Cunoaștere și Refacere Arhetipală a Sistemului Bio-Energetic Uman și deține titlul de „Expert Protecție Subtilă”.

Obiectul cărții Lilianei Finta este sufletul… Nu un suflet abstract, ci chiar sufletul nostru. *O cale către Noi* este un discurs de o înțelepciune firească, nesofisticată și neînchisă în formule filozofice, care ne vorbește chiar despre noi, despre căderile și victoriile, despre slăbiciunile și puterile noastre, despre posibilitatea de ne aduce sufletul la *cea mai bună stare a sa*. Sensul cărții ar fi acela de a dobândi liniștea sufletească, starea de bine a ființei, așadar a trupului, a sufletului și a spiritului. Sensul ei este de *a deveni*, deci de a ne depăși.

Liliana nu te întreabă cine ești sau cu ce te ocupi. Ea îți vorbește. Ea te ia de mână și călătorește prin sufletului tău, îți pune întrebări, te cercetează și îți arată calea spre tine. Cartea ei este o cultivare a speranței și a încrederii în sine:

„Tu eşti arhitectul vieţii tale.
Tu eşti cel care sculptează realitatea din jurul tău.
Tu îţi scrii scenariul
propriei vieţi.
Caută în interiorul tău.
Acolo este calea.”

Liliana te scoate din nepăsare, din indiferența față de sine și îți descoperă marele obiect pe care îl are viața ta: tu însuți! Da, obiectul explorării mele sunt eu însumi. Eu mă pot explora în mod ocolit, așa cum o fac prin artă, prin poveștile, parabolele, simbolurile și alegoriile artei, prin tablourile și scenele ei, prin figurația și măștile ei; sau mă pot explora direct, eu însumi, sau ajutat de un doctor de suflete, de un mângâietor, care urmărește starea mea de împlinire și bucurie, pe care în fond o căutăm cu toții. O stare despre care nu prea vorbim, sclavi ai prejudecăților noastre și de frica etichetelor ce ni se pun. Există însă în noi ceva mai presus decât noi, vorba sfântului. Liliana mă ia de mână și mă plimbă prin mine, cel de astăzi, pentru a-l descoperi pe cel care pot să fiu, cu un spor de cunoaștere și de împlinire. „Vreau să fiu un om complet”, spunea Jung…

Virgil DIACONU

Caută în interiorul tău*

Tu eşti arhitectul vieţii tale.
Tu eşti cel care sculptează realitatea din jurul tău.
Tu îţi scrii scenariul propriei vieţi.
Caută în interiorul tău. Acolo este calea.

În exterior vei găsi efectele, în interior vei găsi starea care a creat efectele.

Poţi vedea bucuria din ochii oamenilor când eşti trist?

Poţi simţi iubirea dintre doi îndrăgostiţi când eşti invidios, când eşti gelos?

Poţi înţelege pacea lăuntrică a unui călugăr când eşti mânios, când eşti confuz?

Când trupul, mintea şi sufletul tău nu se văd între ele, nu se simt între ele, nu se înţeleg între ele, poţi avea ceea ce-ţi doreşti cu adevărat?

Să fii sincer cu tine este primul pas. Să accepţi este următorul.

Am şi o veste bună! Toate acestea, tristeţea, îndoiala, furia şi neliniştea şi multe altele ni le creăm noi singuri. Deşi este greu de crezut, păstrăm cu încrâncenare toate emoţiile negative, ca şi cum ar fi argumentele noastre supreme pentru eşecurile viitoare. Ne ţesem din ele o plasă de protecţie, pentru a ne fi mai uşor la viitoarele căderi.

De fapt, ne pregătim noile căderi. Şi tot aşa, ca în roata unui hamster, nici nu mai vrem să ajungem undeva. Ne este suficientă roata noastră.

Dar am spus că am şi o veste bună.

Noi am creat toate acestea, aşadar, tot noi putem să le şi decreăm. Trebuie doar să vrem. Trebuie să conştientizăm că roata nu ne duce nicăieri. Nu-ţi place cuvântul „trebuie”? Nici mie. Atunci, hai să-l tăiem din frazele de mai sus. Ce rămâne? Vrem. Conştientizăm că roata nu duce nicăieri.

Aşadar, hai să aflăm împreună tot ceea ce ne împiedică să vedem, să simţim, să înţelegem, să fim.

Bucuria este în noi, nu în exterior

Credem cu tărie că starea noastră de bucurie depinde de cineva, de un om drag de acasă sau de departe, de un şef, când mergem la job, de un partener de afaceri, când avem o întâlnire.

Credem că această bucurie depinde de ceva ce este sau va fi. Depinde, poate, de o prăjitură pe care abia aşteptăm să o savurăm, depinde de o maşină pe care ne-o vom cumpăra cândva, depinde de un inel de logodnă pe care îl aşteptăm.

Suntem convinşi că atunci când vom avea toate acestea ne vom bucura.

Suntem încredinţaţi că tot acest cadru exterior nouă, tot ceea ce există împrejurul nostru ne creează bucuria mult dorită, ne aduce o stare interioară bună.

Prăjitura, maşina, omul drag, şeful, statutul de căsătorit/ă ne va umple inima de o bucurie mult aşteptată, credem noi.

Oare aşa să fie? De toţi aceştia şi de toate astea depinde starea mea de bucurie?

Păi, dacă este a mea, de ce depinde de ei?

Dacă este a mea, de ce nu depinde de mine, ci de ei?

Dacă bucuria este a mea, atunci este în mâinile mele, atunci este în sufletul meu, în mintea mea, în conştiinţa mea. Este undeva în mine. Nicidecum în exterior. Nicidecum la ei. Nicidecum în altă parte. Este doar în mine.

Veţi spune: dar cum să nu mă bucure exteriorul dat de o prăjitură?

Eu îţi voi crea o dilemă şi mai mare.

Dacă eşti extrem de grăbit să ajungi la o întâlnire şi eu îţi ofer cea mai savuroasă prăjitură imaginată de tine vreodată, care va fi reacţia ta?

Dacă eşti într-o pasă foarte proastă, abătut şi deprimat, iar eu îţi ofer prăjitura ta preferată, care va fi reacţia ta?

Dacă eşti suferind şi poate ai dureri de cap sau de stomac, iar eu îţi ofer o prăjitură, atunci ce vei spune?

Dacă tocmai ai avut parte de o cină frumoasă, foarte bogată, iar eu îţi spun, la final, uite şi un platou de prăjituri și, pentru că îmi ești drag/ă, îţi mai dau încă unul, atunci ce vei face?

Cum ai putea să te bucuri de o prăjitură pe care corpul sau sufletul tău nu poate să o primească?

Erai trist și deprimat, dar credeai că îţi va trece supărarea cu o prăjitură?

Te durea stomacul, dar credeai că poţi mănânci o prăjitură?

Erai grăbit şi credeai că te poţi opri să mănânci o prăjitură?

Starea ta interioară nu depinde de stimuli exteriori, nu depinde de prezenţa unora sau absenţa altora, de comportamentul sau acţiunea cuiva. Starea interioară nu depinde de ceva ce am sau nu am, de ceva ce vine sau pleacă.

Starea interioară conştientă *este*. Atât.

Ştiu că eşti un cârcotaş şi-mi vei spune: nu mă poţi opri să savurez o prăjitură. Sigur că nu, doar că, în momentul când ai stabilit că-ţi doreşti o prăjitură, erai deja în starea interioară de bucurie, stare care te îndemna să savurezi o prăjitură, stare care dorea să fie sărbătorită cu o prăjitură. Şi, astfel, starea interioară bună, de bucurie, a dorit să se manifeste, să se materializeze într-o plăcere a simţurilor, a gustului, în plăcerea de a savura o prăjitură.

Aşadar, nu confundăm plăcerea simţurilor cu starea noastră interioară şi nu confundăm care dintre ele o influenţează şi o determină pe cealaltă.

Îmi pot satisface gustul, îmi pot mulţumi gustul, dar asta nu-mi induce starea interioară de bucurie, ci din starea de bucurie îmi creez dorinţa sau capriciul, moftul de a-mi satisface un simţ.

Dacă starea mea interioară este una de tristeţe profundă, simţurile mele nu vor solicita nicio prăjitură.

Din starea interioară de mânie, de blazare sau de durere, nu voi da simţurilor mele o prăjitură.

O stare interioară debusolată, confuză nu va fi răsplătită de către mine cu o prăjitură.

Aşadar, nu exteriorul ne influenţează starea interioară.

Nu trebuie să avem ceva sau pe cineva, care să facă ceva pentru noi, ca să fim bine cu noi înşine, ca să ne bucurăm de noi înşine.

Ce să vezi, starea interioară este chiar interioară!

Liliana FINTA

* Textele fac parte din volumul e-book *O cale către Noi*.

FOTOGRAFII MIŞCATE (cu poeţi şi cărţi)

CIPRIAN CHIRVASIU

Nu ştiu dacă Dumnezeu i-a oferit susţinere lui Ciprian Chirvasiu, profesor de literatură la Atelierele în paragină (cursurile se ţineau în podul Muzeului Literaturii), să antreneze zborul tinerilor poeţi în siajul poeziei de revelaţie, dar ştiu sigur că s-a temut să nu se mistuie poetul, în focul arderii-de-tot a crucii sale.

Măcar să apuce să-şi finalizeze propriile „poeme postume”, pe care le avea în gând şi la care ne spunea că lucrează de ceva vreme. Avea nevoie de linişte şi Dumnezeu i-a oferit-o în cer, împotriva tuturor plângerilor lumeşti, prea devreme.

Nu cred că El a dorit să dea marea lovitură în librăriile îngerilor, când va fi să fie gata de lansat cartea, dar sigur s-a gândit la Nichita, singurul care ar fi putut să gloseze necuvinte dumnezeieşti de întâmpinare, postumelor sale.

Ciprian Chirvasiu, un om şi un poet atât de mare încât n-a mai avut loc pe pământ modestia lui!

Acoperişul cerului

lui Ciprian Chirvasiu

Nici nu apuca soarele
să-şi spele-n rouă sudorile nopţii,
când pleca la muncă.
Ciocanul, canciocul pentru smoală,
foarfeca de tablă,
găleata, scripetele,
aşteptau de cu seară
în sacul de rafie.

Ţigara în colţul gurii scotea fum...
La prânz mormăia:
„Cu răbdarea treci marea”,
când îl strigam.

Fără barcaz
în mintea mea,
puţine şanse!

De la un timp
ploaia grozavă de afară
şi-o ameţeală
îl ţinea de pat,
până-ntr-o zi când zise:

,,Tu, Ondină, să-mi aduci sacul
din beci cu scule, urc!...
Musai că s-a spart
acoperişul ăl mare
şi Dumnezeu n-are răbdare!...”

Ion Toma IONESCU

Perenitatea lui Lovinescu

„Eugen Lovinescu a fost un critic de talie europeană, fără de care literatura română din strălucita perioadă interbelică ar fi de neconceput”, afirma criticul şi istoricul literar Al. Piru, în volumul „Varia” (Ed. Eminescu, 1965). Preocuparea de modernitate a criticii literare i-a adus magistrului, cu doctorat la Sorbona, notorietatea recunoscută în timpul vieţii şi postum, excepţie făcând anii de instaurare a regimului stalinist când şi “Doina” lui Eminescu fusese confiscată, personalitățile culturale interbelice fiind îndepărtate, înlocuite ori arestate.

O contribuţie inedită privind viaţa şi opera lui E. Lovinescu, fondatorul cenaclului şi al revistei “Sburătorul” aduce **Maria Monica Stoica**, eseist, critic şi istoric literar, cu volumul “Eugen Lovinescu. Ipostaze ale scriitorului” apărut la Editura Bibliotheca din Târgovişte, la secţiunea Critică şi Istorie Literară (2021). Cartea completează, prin bogăţia de informaţii, aspecte ale personalităţii lovinesciene, la împlinirea a 140 de ani de la naşterea sa. Minuţioasa documentare, interpretările originale circumscriu lucrarea studiilor dedicate “cazului Lovinescu” în literatură. Este scrisă din convingere, pasiune şi respect faţă de marele înaintaş despre care afirmă: *Izolat, criticul şi-a asumat cu devoţiune apostolatul, ca unul ce avea conştiinţa unei înalte misiuni pământeşti.*

Un capitol important rezervă mentoratului literar întreprins de Lovinescu la întâlnirile săptămânale din casa acestuia. Celebrul cenaclu “Sburătorul” era frecventat fie de către scriitorii care atinseseră înălţimile Parnasului, susţinători ai teoriei lovinesciene cu privire la modernismul criticii literare şi ai unei estetici înnoitoare în arta scrisului, fie de către tinerii aspiranţi la gloria literară aşteptând cu nerăbdare verdictul, pe „scaunul de tortură” unde-şi citeau producţiile literare. Cu aceeaşi generozitate criticul îi primea şi pe unii, şi pe alţii, gândind că dintre toţi se va ivi, poate, un al doilea Eminescu. Nu s-a împlinit nici până astăzi miracolul, rămânând încă actuală profeţia din binecunoscuta monografie călinesciană.

Descriind atmosfera care domnea la şedinţele de cenaclu, ne sunt evidenţiate alte principii lovinesciene, referitoare la *autonomia esteticului* şi *sincronizarea* curentelor literare, implicit a literaturii naţionale cu literatura europeană, prin respectarea specificului naţional despre care Lovinescu afirma*: Influenţele şi sincronizările nu vor acoperi fondul nostru etnic, integrarea în tendinţa generală a culturii moderne realizându-se doar cu ceea ce ne este specific.* Multe sunt mărturiile contemporanilor care au frecventat cenaclul literar. Realiste ori sentimentale, venind din partea a numeroși scriitori, ele aureolează imaginea omului, criticului şi artistului Eugen Lovinescu. Nu ştim însă câţi au intervenit în anul 1948 când, spune autoarea, *Plecarea Monicăi Lovinescu în Franţa a atras asupra familiei prigoana regimului stalinist instaurat la Bucureşti. La vârsta de 71 ani, Ecaterina Bălăcioiu-Lovinescu, soţia criticului, profesoară de franceză, va fi aruncată în închisoare, unde îşi va afla sfârşitul, peste doi ani, la 7 iunie 1960…* Erau ani de teroare. În puşcării zăceau scriitori, cadre didactice, studenţi, ofiţeri, diplomaţi, miniştri, alţi intelectuali care făcuseră parte din partidele istorice. “Lumina de la Răsărit” îi orbise pe comuniştii veniţi să cârmuiască destinele unei ţări subjugate. Abia în anul 1956 începe reconsiderarea criticului, prin lucrarea “E. Lovinescu sau contradicţiile estetismului” (E.P.L.A) de I. Tertulian. Succesiv curg studii, cercetări, monografii, reeditări ale lucrărilor sale critice și beletristice, interesul pentru vasta-i operă continuând până în zilele noastre.

Corespondenţa purtată cu personalităţi ale timpului, având ca suport lucrarea lui **Nicolae Scurtu**: “E. Lovinescu. Scrisori și documente” (Ed. Minerva**,** 1981) este un capitol substanţial al cărţii, comentat de autoare “cu erudiţie şi rafinament” (Catinca Agache, prefaţa cărţii “Paradigme literare”, Ed. Limes, 2021). Întâlnim aici o revelatoare imagine a omului Lovinescu, de investigare a psihologiei “personajului”. Îl vedem pe critic în dialog cu Liviu Rebreanu, Titu Maiorescu, Nicolae Iorga, Ion Petrovici, Felix Aderca, Hortensia Papadat Bengescu, Garabet Ibrăileanu, Simion Mehedinţi şi alţii, analiza scrisorilor permiţând pătrunderea în sfera trăirilor omului și în laboratorul de creație al scriitorului: “Cordiale și pline de franchețe, indiferent de interlocutor, cu accente confesive, când acesta este un tânăr talent în a cărui valoare crede, sobre și demne, în raport cu notabilitățile timpului, scrisorile construiesc o imagine dinamică. Transpare tăria de caracter a omului care, neacceptând compromisuri, este de o intransigență morală ce înfrumusețează trăsăturile demnității sale”. (p.66)

Urmează alte *ipostaze* ale scriitorului, tratate cu acribia cercetătorului literar**: Prozatorul Lovinescu,** un capitol amplu de analiză a operei beletristice; **Profesorul şi mentorul literar,** cu mărturii ale discipolilor, aducând mai aproape de cititor figura emblematică a celui care a configurat mersul literaturii române de până astăzi. Se poate vorbi mai mult despre o carte riguros documentată (244 p.) care cuprinde un necesar **Tabel cronologic** și **Indice bibliografic** aduse la zi, pe lângă interesantele și atractivele plonjări în universul existențial al acestei mari personalități interbelice. Avem de-a face cu o pledoarie convingătoare în a ne apropia de Lovinescu omul, artistul, memorialistul, profesorul și mentorul literar, înfățișat într-o manieră atractivă care generează acel “impuls de lectură” despre care vorbește și scriitorul Ion Topolog în postfaţa cărţii. Lăsăm cititorul să parcurgă o lectură antrenantă, interesantă şi utilă, nu înainte de a evidenţia contribuţia a două nume argeşene: Cristina Miliare, realizatoarea copertei, şi Liliana Nanu, autoarea ilustraţiei grafice, în deplin acord cu spiritul cărţii care ne reînvie cu farmec o epocă de bogată efervescenţă culturală.

Gheorghe MOHOR

Literatura babiloniană şi asiriană

EPOPEEA LUI IZDUBAR

Cântece în cinstea lui Izdubar

(urmare din numărul precedent)

COLOANA II

URMĂRILE ÎNTEMNIŢĂRII LUI IŞTAR ÎN HADES. DRAGOSTEA PLEACĂ DE PE PĂMÂNT. BOCETUL DE DURERE AL PĂMÂNTULUI

Când Iştar, zeiţa Dragostei, de pe pământ a zburat,
Odată cu ea, iubirea a fugit, şi toată natura la pământ a lăsat.
Atunci de pe pământ toată pacea şi dragostea au fugit.
Singuratic pe câmpie taurul a păşit
Şi coama-i pleoştită către cer îşi arunca
De tristeţe, pe iarbă s-a aşezat şi ca să moară se-ntindea
În depărtare, vacile păreau istovite şi îndoliate
Şi către zei s-au întors, nedumerite şi întristate.
Apoi nenorocitele vaci hrana solemn şi-au rumegat
Şi fără poftă pe bogatele păşuni au adăstat.
Măgarul perechea şi-a abandonat şi departe a fugit,
Iar soţiile neiubite au blestemat acea cumplită zi.
Iar soţii iubitori soţiile nu şi-au mai sărutat,
Şi turturele gunguritul şi-au încetat şi spre cer separat
s-au înălţat.
Şi-apoi în toate piepturile bărbaţilor dragostea a pierit,
Şi lupte cumplite pe pământ atunci au stăpânit.
Omenirea în războaiele sexelor s-a împărţit,
Iar femeile pe toţi bărbaţii i-au urât şi i-au batjocorit.
Şi câteva nebune hainele şi-au dezbrăcat.
Iar reginele robele şi coroanele pline de nestemate au aruncat,
Şi pe străzi fără ruşine au năvălit,
Trupurile şi-au expus şi toţi zeii i-au defăimat.
Vai! De pe Pământ Regina Iubirii a pierit.
Iar îndrăgostiţii cu chipurile palide se evită
Şi cu dispreţ resping gândul nesuferit al dragostei,
Căci dragostea nu mai domneşte ca viaţa-ntreagă să anime,
Prin uşile din Hades acum un teribil fior grabnic răzbate
Şi sinistrele pardoseli le cutremură de-oroare.
Un tânguit purtat de vânt prin spaţiu zboară
Şi furtuni hohotitoare cu furie străbat cerul în goană.
Tot universul de o durere groaznică e străbătut
Ca de facere. Îngrozită, zeiţa Mamnutu
Atârnă de-aripile-i negre în aer,
Şi jalnică de pe calea ei conduce Neagra Disperare:
„În lanţuri, Regina zace în Hades pe moarte,
Şi viaţa odată cu ea, străgi ei, pe vecie moare!”
Prin luminişuri ceţoase şi adâncimi ale spaţiului întunecate
Tornadele îi urlă moarte pe-a Pământului dulce faţă.
Veştile cumplite din adâncul Hadesului şuvoi sosesc
La pieptul ei cu bubuitul lor trist.
Cu gemete de grandioase puteri îndurerate
Eloe aduc povestea cu o teribilă artă.
Iar Pământul, de supărare faţa în ceţuri şi-a ascuns
În timp ce junghiuri de gheaţă îi străbat pieptul adânc.
Pieptul ei suspinând scoate un geamăt pătrunzător:
„Vai! Regina mea dulce pe vecie a fugit în zbor!”

(continuare în numărul viitor)

Traducere din limba engleză de
Liana ALECU

Cafeneaua literară

Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Piteşti
sub egida
Consiliului Local Piteşti şi a
Primăriei municipiului Piteşti

Fondată în ianuarie 2003

REDACŢIA

Director: Virgil DIACONU
Redactor-şef: Marian BARBU
Secretar de redacţie:
Simona FUSARU

Redactori:
Lucian COSTACHE
Denisa POPESCU
Liliana RUS
Ion PANTILIE

Corespondenţi:
Elisabeta BOŢAN (Spania)

Culegere:
Ioana NACIU

Corectură:
Jean DUMITRAȘCU

Prezentare artistică:
Virgil DIACONU

ADRESA REDACŢIEI:

Centrul Cultural Piteşti,
Cafeneaua literară,
strada Craiovei nr. 2, bl. G 1,
sc. C, et. I, Casa Cărţii, 110013,
Piteşti
Tel./fax: 0248/219976

http://www.centrul-cultural-pitesti.ro

Cont: 50104122256,
Trezoreria Piteşti
ISSN: 1583-5847

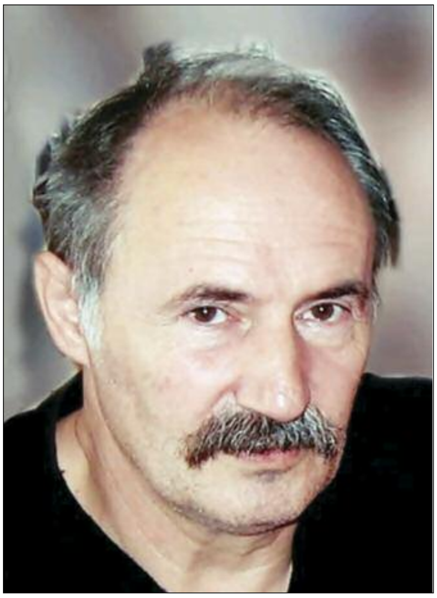
Responsabilitatea asupra conţinutului textelor revine autorilor, conform legii. Autorii pot avea şi alte opinii decât ale redacţiei.

Manuscrisele primite la redacţie nu se înapoiază.

Tiparul executat la
VENUS PRINTING SOLUTIONS
Iași

Revista nu publică decât texte originale, deci care nu au mai apărut în alte publicaţii.

VIRGIL DIACONU

Magnolia *sau* Tratatul despre frumusețe

Ea a venit cu prima lumină a dimineții,
cred că făcea parte din corpul de balet
al răsfățatelor raze...
Eu eram singurul care băteam din palme,
pentru că numai eu o vedeam
dansând în lumină. –
Vezi, uneori chiar și în ordinea cosmică
se mai schimbă ceva, i-am spus,
cum dansa în lumina aspră a dimineții...

Știu că explodase magnolia,
pentru că tocmai în momentul acela
ea și-a aruncat părul roșu pe spate,
dezgolindu-și umărul... Și atunci am fost
pentru prima oară săgetat de pielea ei albă,
de privirea ei ascunsă, uleioasă,
care mi se prelingea pe trup, ca un mir...
Privirea ei, ca un mir...

Cred că ea este întocmită chiar de Domnul,
braț cu braț, deget cu deget,
geană cu geană, linia umerilor, sânii ochioși;
toate sunt puse la locul lor de mâna lui divină,
ca într-un puzzle al fericirii. Vezi,
acesta este *Tratatul despre frumusețe*,
pe care îl răsfoiesc în nopțile lungi,
mult prea lungi, și nu mă mai satur...

Desigur, sub bluză, sânii tăi bat ca o inimă,
privirile tale deja le simt în tot corpul!

În mod sigur, drumul spre poezie
trece prin tine,
inima ta deja bate la mine în piept. O auzi?
De altfel, magnolia mâinilor tale,
linia umerilor,
sânii treziți din somn, mângâierile de catifea
sunt primele pagini
din *Tratatul despre frumusețe*,
pe care firește că nu am să îl termin niciodată,
pentru că frumusețea nu are niciodată sfârșit.

Desigur, eu nu îmi pot lua ochii de la ea,
cum își aruncă părul roșu pe spate,
dezgolindu-și umărul... Atunci am fost
pentru prima oară săgetat de pielea ei albă,
de mirul privirilor ei, adus tocmai
din Sfânta Scriptură...

Încă mă pierd prin catifeaua petalelor ei.

Ea dă buzna la mine în vis,
mă ține de vorbă în nopțile lungi,
mult prea lungi...
O ispită, care îmi spulberă toate visurile
de mărire,
viața mea de acum încolo este praf și pulbere!
Ea se strecoară în mine ca un duh,
stăm toată noaptea de vorbă.

Da, femeia cu părul roșu
îmi învolburează cearșafurile,
Tratatul despre fericire nu are sfârșit.

Te simt în tot corpul! Fericirea este făcută
din tine,
piesă cu piesă, braț cu braț, geană cu geană,
linia umerilor, sânii.
Toate sunt puse la locul lor de mâna lui divină,
ca într-un puzzle al fericirii.

Cafeneaua literară este membră **APLER** și **ARPE**.
Vizitaţi Cafeneaua literară la adresa www.centrul-cultural-pitesti.ro